

Att vara lyhörd för den Helige Ande

Reträttföreläsning av Biskop Anders Arborelius, ocd

Berget, Rättvik 16-19 juni 2008

Föreläsningen är nedskrivna efter bandinspelning

Vi börjar med en strof ur Edith Steins pingsthymn.

Vem är du, ljuvliga ljus, som uppfyller mig och lyser upp mitt hjärtas dunkel? Du leder mig fram liksom en moders hand, och om du släppte mig, så kunde jag inget steg mer ta. Du är den rymd, som omsluter mitt väsen och döljer det i sig, dig förutan sjönk det ner i avgrunden, i intets avgrund, varifrån du lyft det upp till ljuset. Du som mig närmare är än jag själv och innerligare än mitt innersta - och ändå ogripbar och ofattbar och trotsande varje namn: Helige Ande - eviga Kärlek. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Denna pingsthymn från 1942 kommer att följa oss under reträtten. Det finns sju verser, så vi kan börja och avsluta nästan varje föreläsning med en strof ut pingsthymnen. Pingsten är Andens stora fest. I vårt kristna liv är det ständigt pingst, vad som än händer. Bara några månader efter det att Edith Stein (1891-1942) skrev pingsthymnen dog hon som martyrer i Auschwitz.

Vårt liv är alltid frälsningshistoria. Det är en av de stora lärdomar som Anden vill bibringa oss att vårt personliga liv alltid är en historia där Gud handlar. Det sker frälsning. Det är en första och viktig punkt för oss att komma ihåg, att all historia är frälsningshistoria. Det gäller världens, Kyrkans och vår egen lilla historia, eftersom Gud är mycket mer angelägen om oss än vi är om oss själva. Gud vill till varje pris rädda oss och föra oss in i sin fullkomliga kärlek. Det är den Helige Andes uppgift att påminna oss om detta, öppna oss och göra oss beredda för detta. Den Helige Ande har mycket att göra. Vi måste vara beredda på att han ständigt måste vara verksam för att vi skall ta åt oss det mest elementära i den kristna tron. Vi glömmer det alltid och menar att vi har viktigare saker att göra. Vi är helt upptagna med att springa iväg. Men lyckligtvis finns det, som en av kyrkofäderna säger, ett slags Andens osynliga hakar som gör att vi är fastkedjade vid Kristus, även om vi tycks göra allt för att lösgöra oss från hakarna. Ibland är det som med halvgammal tejp som inte riktigt vill fästa. Det kan vi också erfara. Men det viktiga är att i vårt liv behålla den hoppfulla, glädjefyllda grundton, som alltid är typisk för den Helige Ande, så att vi har en så positiv grundsyn på vårt liv, världens liv och Kyrkans liv.

Vi skall vara lite systematiska dessa dagar och följa den ordning som Bibeln, den heliga Skrift ger oss och se på tillvaron i detta grundperspektiv och börja från det fundamentala, från skapelsen. När vi läser Bibelns skapelseberättelse ser vi, att Anden svävar över jorden. Anden är utgjuten från början. Så måste det vara, för allt det Gud gör, gör han i hela sin treeniga verklighet. Fadern skapar allt i Sonen och ger det Andens fläkt, Andens vindpust. Den nya bibelöversättningen använder ordet gudsvind, vilket några retat sig på. Men Anden är vind. Anden är fläkt. Anden är bris. Vi måste en stund bli stående vid det för att förstå hur viktigt det är att i skapelsen, i det liv vi lever, i den naturliga miljö där vi är, alltid finns ett spår, ett tecken, som får oss att ta emot Anden. Det är ingen tillfällighet att hebreiskan använder samma ord, *ruah*, för ande och vind.

Dessa dagar när vi är i ett vackert hörn av skapelsen, kan det vara bra att försöka lägga märke till vinden, fläkten, brisen, stormvinden. Profeten Elia hörde varken Anden i jordbävningen eller i stormen men i den lilla susningen, den lilla brisen. I själva skapelsen finns det alltid tecken som pekar vidare på Guds verklighet. Den Helige Ande är ständigt i verksamhet i

skapelsen för att väcka oss, påminna oss och leda oss in i hela Guds verklighet. Att bli idel öra är något mycket viktigt. Här har vi nordbor ofta det väl förspänt, eftersom vi har en klockarkärlek till naturens skönhet. För oss är det naturligt att söka Gud i naturens underbara skönhet, att lyftas upp, att vända oss till honom. Men vi får inte glömma att skapelsen inte bara är blommor, humlor och havsvind, utan dit hör också storstaden, det vanliga livets asfaltsbemängda och avgasfyllda verklighet. Viktigt är att vi under reträtten, när vi spontant gläder oss och njuter av naturens skönhet, kommer ihåg att allt det vi ser och hör är en mötesplats med Gud. Det gäller överallt där människor lever, även om det är på en sophög, Överallt kan den Helige Andes sus och bris tränga in och öppna oss för Gud.

Men skapelsen är sårad i sin värdighet genom ursynen, som faktiskt kan vara den lättaste trossanningen att tro på. Ingenting faller sig mer naturligt. Vi behöver bara läsa tidningen eller sätta på radion eller ha modet att titta in i vårt eget hjärta för att möta det spruckna, det kantstötta, det vinddrivna. Därför är det så viktigt att tro inte bara att Gud i skapelsens morgon sade "Det är gott", utan att det också har förblivit gott. Det skapade är gott. Gud har skapat allt som ett utflöde av sin oändliga godhet. Den godheten kan inte bara försvinna. Det kommer en mängd moln, töcken och draperier för att dölja det, men skapelsegodheten sitter liksom i väggarna. Allt det som Gud har skapat bevarar sin godhet.

Det är den Helige Andes stora uppgift att se till att vi riktigt vågar lita på att den välsignelse som Gud gav det han skapade förblir där, även om det genom de skapade varelsernas svaghet har kommit in synd, bräcklighet, spruckenhet och sårbarhet. Det kan inte ta ifrån skapelsen dess ursprungliga, gudagivna godhet. Vi vet det och litar på det, men ibland är det i praktiken svårt att riktigt ta det till oss. Även de fallna änglarna var skapade goda. Allt Gud har skapat är gott, bara för att det är skapat. Men i alla tider och i alla miljöer är vi frestade att betvivla det. Det yttrar sig på olika sätt

I vår andliga miljö i vår tid har vi tre folksjukdomar som gör det svårt för oss att lita på Guds oändliga godhet, skönhet och sanning i den miljö där vi lever. De folksjukdomarna måste vi titta närmare på, för de ställer till det för oss. Jag brukar kalla dem misstro, missnöje och misströstan. Det är en slags bakvänd verklighet. Tron har för många blivit misstro. Kärleken har blivit missnöje och hoppet har blivit misströstan. Jag anspelar här på de tre teologala dygderna tro, hopp och kärlek, som vi har fått genom dopet för att närma oss Gud. Det är de instrument vi har fått för att komma Gud och varandra nära.

Men genom ursyndens alla töcken och dimmor som på olika sätt tränger in i själen blir tron ofta misstro. Den företeelsen kan man analysera. Några menar att det är en vulgariserad freudianism, som gör att man aldrig riktigt tror på vad människor säger. Man tror att det alltid måste finnas en undermening, något falskt i det människor säger. Vi är alla lite smittade av denna syn. Vi är så vana vid att när politikerna lovar oss något, så tror vi inte på det de säger, för vi är vana vid att det inte brukar bli så. Våra relationer har ibland präglats av misstro. Vi undrar om andra menar vad de säger. Vi är lite miljöförstörda av denna syn.

Vi vågar inte heller riktigt lita på sanningsbegreppet och undrar om det kan finnas en sanning som Gud har uppenbarat och som vi kan ta till oss. Det är för många svårare nu än förr att leva i tro, eftersom vi varken helt litar på Guds sanning eller på den sanning som man hör från andra människor. Naturligtvis har man alla möjliga argument för att styrka sin position. Det finns många argument att inte alltid lita på vad reklamen säger eller vad politikerna säger. Det kan lätt bli en grundhållning av misstro gentemot hela tillvaron. Man undrar: "Vill Gud mig väl? Har Kyrkan verkligen rätt att säga så? Är den jag är gift med verkligen ärlig, då han eller

hon säger sig älska mig?” Så småningom kan det bli ett töcken som lägger sig över hela min värld.

Likadant är det med den andra folksjukdomen, missnöjet. Det är en följd av det man kallar konsumismen. För många består lyckan av att konsumera varor, tjänster och även människor. Man tror att man kan bli lyckligare, att livet blir bättre när man hela tiden konsumerar. Men vi vet att själva konsumtionsbegäret skapar sug efter ännu mer, bättre och häftigare upplevelser. Då blir det organ som vi skulle älska varandra med till ett missnöje, eftersom vi ständigt söker något större, djupare och häftigare. Det värsta är att vi också präglas av det synsättet gentemot Gud. Om man lever i ett konsumistiskt klimat, tar man efter det mönstret även i sitt möte med Gud. Man ser gudstjänster, reträtter och föredrag som en andlig vara. Man har ett andligt begär. Ibland kan till och med det religiösa språket fresta oss till den synen. Man talar om andliga behov som skall tillfredsställas. Utan att man riktigt märker det och med högsta välvilja kan man bli präglad av konsumtionsmönstret och fastna i missnöje. Man är då aldrig riktigt nöjd med en predikan, med psalmsången eller mässan, eftersom man ser det som en vara som skall tillfredsställa ens behov på det andliga planet, liksom en måltid skall vara god. Man menar ingenting ont, men utan att man riktigt märker det, kan man bli fast i konsumtionsmönstret och smittad av missnöje.

Det mest tragiska av allt är misströstan. Det är ett gammaldags ord som vi inte använder så mycket. Det innebär att hoppet har slocknat. Allt gör detsamma. Man menar att det ändå inte blir bättre. Varför skall man då leva? Det är en blaserad grundhållning som kan drabba även unga människor som menar sig ha varit med om allt och prövat allt och undrar om livet inte var mer än detta. Då kommer den dimma in i själen som gör att man inte längre hoppas på Guds eviga kärlek och nåd. ”Vad kan Gud ge mig? Jag har ju prövat allt och det var inte mycket värt”.

I all korthet försöker jag beskriva det som kan förgifta vår andliga miljö, vårt liv som skapade varelser. Då är det viktigt att komma ihåg att det som förgiftar bara är dimmor och töcken som svävar mellan Guds underbara verklighet och vår. Vi måste känna igen dimmorna för att jaga iväg dem. En av Andens stora uppgifter är att göra oss lyhörda och klarseende. Anden måste skärpa våra naturliga organ så att vi känner igen vad som är äkta vara och vad som är falska föreställningar. Urskillningen är inte alltid lätt. Det finns alltid skäl att vara missnöjd, att misstro, att misströsta, när vi ser hur jorden värms upp och så vidare.

Det finns många skäl att fastna i missnöje, men ändå vågar vi lita på att den skapelse vi lever i är fundamentalt god. Den historia vi lever i är frälsningshistoria hur galet det än tycks gå. Det lär oss Gamla testamentet. Där handlar det hela tiden om katastrofer och elände. Men tvärs genom detta bryter Guds plan igenom. Vi ser det på vårt eget liv. Det beror lite på om vi är mer optimistiska eller pessimistiska. Om man blickar tillbaka, ser vissa personer endast katastrofer och elände ända från vaggan till graven.

Nu slår de även sönder kistorna när man är död! Ändå måste vi tro att Gud menar det väl, även om kistan går sönder. Vi skall inte fästa oss vid något här på jorden, inte ens vid vår kista. Hur vi förhåller oss beror på vår grundhållning. Om vi vill att allt skall flyta precis som vi vill från vaggan till graven, då är det den största katastrof som kan hända, om kistan går sönder. Man hade planerat begravningen i minsta detalj, vilka psalmer som skulle sjungas, vilken kistdekoration man skulle ha. För många är begravningen en av livets höjdpunkter! Men så kommer Gud och ställer till det för oss. Då blir det tragiskt. Vågar vi då lita på att Gud vill frälsa oss?

Vi kanske behöver motgångar för att inte tro att vi är skapelsens herre. Det är inte vi som bestämmer allt, utan det är Guds försyn som styr vår värld. Att det är så kan vara mycket svårt att acceptera, för vi vill så gärna att allt skall gå efter våra planer. Vi glömmer att Gud för oss har en frälsningsplan, som går ut på att rubba våra cirklar och planer. Det kan vi aldrig förstå eller riktigt ta till oss. Varför måste Gud göra precis rakt emot det jag hade tänkt mig? Varför måste det bli så?

Därför är det så viktigt att återvända till skapelsen som grundsanning. Det är Gud som har skapat världen. Det är han som håller den i sin hand. Vi kan alltid möta honom där. Den Helige Ande är ständigt i verksamhet för att bevara Guds godhet, sanning och skönhet tvärs genom dimmorna, töcknen, det spruckna och det kantstötta. Det gör att skönheten, godheten och sanningen alltid möter oss i inpackat format. Vi går ut i skogen och njuter i fulla drag. Så kommer det myggor. Vi planterar blommor och så kommer det ogräs. Vi möter aldrig Guds godhet, skönhet och sanning i skapelsens rent koncentrerade form, utan det är alltid någonting annat som kommer emellan.

Det gäller att gå tvärs igenom det som skiljer oss från Gud. Det är den Helige Andes stora uppgift att hjälpa oss att möta Gud i en värld som är skapad god men som är sprucken. Som kyrkofäderna säger om oss människor är det vi som vållar varandra mest obehag. Myggorna kan vi till nöds stå ut med, för det finns ju myggmedel, men det finns inte "människomedel". Gud har skapat oss som ett underbart guldmynt. Men guldmyntet har rullat ner på marken och betäckts med lera. Det förblir ändå ett guldmynt. Det gäller att acceptera skapelsens grundläggande godhet, inklusive att människan är skapad god.

Vi skall i nästa föredrag se hur frälsningen och Jesus Kristus kommer in. Men vi bottnar på skapelseplanet. Vi har ett ansvar för att bevara skapelsens godhet och skönhet. Något positivt i nutiden är att man mer och mer blir medveten om ansvaret för skapelsen. Den är inte bara till för att tillfredsställa våra begär. Den är inte bara till för att vi skall ha det trevligt, utan vi har ett ansvar för skapelsen, för allt som finns till. Här måste vi erkänna att vi har vissa blinda fläckar. Genom arvsynen har vi våra sår. Vi ser arvsynen inte bara bakom oss utan också ovanpå oss. Det gör att vi är begränsade i vår förmåga att ta till oss Guds godhet genom skapelsen, att lita på att en av den Helige Andes stora uppgifter är att genom sin varma fläkt, genom sin milda susning, eld och smörjelse hjälpa oss att ta till oss Guds verklighet.

Anden är ständigt verksam i skapelsen. Det betyder att vi kan ana Guds godhet, se hans skönhet, varsebli hans sanning på oändligt många sätt. Allt det som är sant, gott, ädelt och riktigt kommer i sista hand från den Helige Ande, vem som än säger eller gör det. Även människor som aldrig har hört talas om att det finns en Gud, kan ändå säga och göra det som är sant, gott och ädelt. Det är en sanning vi kristna har blivit mer och mer medvetna om i ett pluralistiskt och sekulariserat klimat. Även de som säger sig inte tro på Gud kan göra det goda. Även de som har en annan religion kan vara frommare än vi. Den Helige Ande är verksam på naturens plan, men han vill föra alla in i den treenige Gudens fulla verklighet. Vi får inte glömma att redan på skapelsens plan finns godheten, skapelsegodheten, kvar. Vi människor tycks göra allt för att fördriva den. Det ligger i ursyndens dynamik att man vill göra verkligheten värre än den är. Men samtidigt är Anden verksam för att väcka människor, för att leda dem in i det som är sant, ädelt och skönt. Därför måste vi bevara den hoppfulla grundinställningen.

Något av det allvarligaste som kan drabba oss kristna i vår tid är uppgivenhet, modlöshet, misströstan. Här får vi understöd av fokuseringen på statistik. Man undersöker hur många som går i kyrkan och hur många som läser Bibeln. Men siffrorna stämmer inte. Det är alltid fler människor som ber än som tror på Gud. Det går inte att pressa in verkligheten i siffror. Viktigt är att vi inte blir uppgivna och bara drömmer om den gamla goda tiden, när alla gick i kyrkan. Att så skedde berodde kanske på att det inte fanns TV och att man inte hade något annat att göra. Vi ser hur det är med människor som kommer hit från kulturer där man fortfarande har en press på sig att gå i kyrkan. Så fort de kommer hit slutar de ofta att gå i kyrkan.

Vi skall, eftersom Guds försyn alltid är i verksamhet, inte göra oss några illusioner om en annan, bättre tillvaro, som idag har gått förlorad. Vi lever i ett pluralistiskt, sekulariserat, materialistiskt och hedonistiskt samhälle. Men det berövar inte historien dess värdighet som en frälsningshistoria. Guds frälsning är lika mycket verksam här som om 101 % av befolkningen gick i kyrkan eller läste Bibeln. Gud verkar lika mycket här och nu som han gör i alla omständigheter, i alla miljöer.

Den Helige Ande svävar över oss här och nu. Han väcker människor. Han talar till dem. Som i alla tider missförstår man honom och tar inte emot honom, men han kan bryta igenom, eftersom han är både den lilla brisen och den stora stormvinden. Han kan drabba oss på olika sätt. Ibland behöver vi storm, oväder och orkan. Ibland är det den lilla brisen som får allt att förändras. I vårt liv har det ibland varit det ena och ibland det andra, när Gud verkligen har kommit in i vårt liv. Ibland är det som en knappt hörbar susning och viskning. Ibland är det en riktig orkan och åskskräll. Vi får lita på att Gud fortsätter att vara skapelsens herre, att han leder historiens gång, trots att vi människor gör allt för att det skall bli jobbigt för honom att vara herre.

Frälsningshistorien är inte avslutad med Bibeln utan Gud fortsätter att frälsa sitt folk. Därför är det så bra att läsa Gamla testamentet och se att trots alla mänskliga felgrepp, missförstånd och synder är Gud trogen sitt folk och leder det genom historien. Det finns viktiga saker för oss att inhämta från skapelseplanet. Från Bibelns första sida läser vi om Anden som svävar över vattnet. Vi läser om att Anden kan lista sig in i människor och att Anden uppfyller världen. Anden förnyar jordens anlete. Det är inte bara vackra fraser utan det är en verklighet vi lever i. Ibland ser vi tydligt att Guds godhet kan bryta igenom även i en hopplös situation. En människa som tycks helt låst kan plötsligt öppna sig. Vi själva är inte så hopplösa som vi tror.

Därför är det så viktigt att hitta Andens barometer, Andens temperatur, i vår tillvaro, så att vi mer låter oss ledas, inspireras, föras, än själva tar tyglarna i vår hand. Det kan vara lite svårt i vår miljö, där vi är uppfostrade att göra allt själva. Idealet är att stå på egna ben så tidigt som möjligt, att vara självständig och oberoende. Det finns något sant och riktigt i det. Men det finns också ett heligt beroende av Guds nåd och försyn, som vi lite har förlorat. Vi vill inte heller vara beroende av varandra. Jag talade en gång med en kvinna som kom från ett annat land. Hon bodde nu i ett hyreshus och såg en av de tappra pensionärerna som släpade hem tunga kassar från Konsum eller Willys. Kvinnan ville hjälpa till men fick höra orden: ”Nej, jag klarar mig själv”. Likadant är det på tunnelbanan. Jag såg en gång några unga killar som ville erbjuda plats åt en äldre dam. Men hon tog inte emot erbjudandet. Risken är att de aldrig mer kommer att resa sig för någon äldre kvinna. Oberoendet har gått oss in i märgen. Vi menar att vi måste klara oss själva. Om vi hjälper några andra förväntas de hjälpa tillbaka. Bjuder vi några, så måste de bjuda igen. Vi behöver ha ett sunt beroende av Guds nåd. Det inbegriper att vi också på ett eller annat sätt är beroende av varandra. Det innebär att vi inte

utnyttjar varandra. Om man skall ha relation med andra människor innebär det alltid ett visst beroende. Det ligger i Guds plan att frälsa oss som ett folk, som en gemenskap, och inte som små atomer som är avskilda från varandra.

Det individuallistiska grundperspektivet är ett annat tecken som gör det lite svårt för oss att ta emot Anden genom de andra. Vi tänker att en viss person som aldrig går i kyrkan inte kan ha något att säga oss. Vi uttrycker det naturligtvis inte så, men vi utesluter ibland att vi kan ta emot någonting som hjälper oss att komma Gud närmare från en person som är på ett visst sätt. Vi måste vara medvetna om att Gud talar mycket mer till oss genom de andra än vi tror. Gud använder oss för att vi skall komma varandra närmare, också genom våra felsteg och missgrepp. Det kan vara mycket svårt att förstå att de jobbiga människorna i min närhet också är Guds redskap för att föra mig närmare honom. Det kanske allra svåraste att tro är att jag kan vara jobbig för någon annan. Jag vill ju så väl, men ändå kommer jag att gå andra på nerverna och vara en stötesten för någon annan. Det kan också hända att det var just den stötestenen den andre behövde för att vakna och öppna sig för Gud.

Det kan låta lite cyniskt och förenklat, men vi måste vara medvetna om att allt det vi lider av, allt det vi kämpar med, även skuggsidorna, kan föra oss närmare Gud. Det skall vi se i ljuset av Kristusmysteriet. Det värsta som kunde hända här på jorden var att vi människor avvisade Gud och korsfäste honom. Men just det blir vår frälsning. Det som verkade bara vara mörker, synd, avvisande och död blir liv. Att flytta över detta till det lilla perspektiv, där vi själva lever är mycket viktigt. Frälsningen fortsätter. Gud använder sig av skapelsens synd för att rädda sin skapelse. Återigen måste vi grundmura frälsningsoptimismen, hoppet, i vårt inre. Bara då kan vi ta emot Andens signaler, tilltal och bris. Annars kommer vi att fastna i ett skal av misstro, missnöje och misströstan, som kan anta olika gestalter. Vi kan bygga på skalet, så att det blir ett riktigt pansar. Risken med ursynen är att den har en så snygg kostym, att vi aldrig riktigt vill lämna den. Men lyckligtvis är Gud starkare än vi.

I detta sammanhang vill jag citera Johannes av Korset (1542-1591) som skriver för spanjorer, som inte vill ha in solen i sina hem. Genom klimatförändringen börjar vi bli likadana. I Spanien anses solen vara den store fienden och då har man fönsterluckor att barrikadera sig bakom. På samma sätt stänger vi människor ute nådens sol. Vi fastnar så lätt i vår själviskhet. Men det finns små sprickor i fönsterluckorna. De kan vara mycket irriterande.

Gud kan alltid tränga igenom det skal, det pansar, som vi omger oss med. Det måste vi alltid komma ihåg, speciellt när vi lider av att se någon annan människa som tycks motsätta sig Gud. Det kan även gälla oss själva. Det finns alltid sprickor i fönsterluckorna, i pansaret, som gör att den lilla brisen, den lilla solstrålen kan tränga in. Det får vi aldrig glömma i vårt förhållande till andra människor, speciellt dem vi tycker är jobbigast och besvärligast. Det kan finnas en öppning, där Gud kan tränga igenom.

Det är den Helige Andes stora uppgift att komma in, att lista sig in, i alla möjliga sammanhang. Vinden kan vi aldrig riktigt fånga, men vi kan aldrig riktigt bli av med den. Vindkraften kan sätta liv i det som är avsomnat, avdomnat och insjuknat. Därför kallar den helige Ireneus (c:a 130-190) den Helige Ande för föryngringens ande. Anden skall återföra oss till ursprunget. Anden skall göra oss till Guds barn, förnya det som är avdomnat. Anden skall öppna oss för hela Guds verklighet, för skönheten, godheten och sanningen. Under dessa dagar när vi är i en så vacker del av skapelsen kan det vara lättare att öppna oss för det Gud vill ge oss. Men vi får inte glömma att glädjen aldrig är oblandad. Det finns alltid lite smolk i bågaren. Det finns alltid en dimma, som kan övergå i regn. Vi måste lita på Guds försyn, även

när det tycks tvärtom, även om vi får ont i magen eller ont i huvudet eller vår kusin i Amerika dör, medan vi är här. Vi måste se helheten i Guds frälsningsplan. Gud vet från början när han skapade allt så underbart, vad vi kommer att ställa till med. Han ser helheten, men vi ser bara detaljer.

Det är den Helige Andes stora uppgift att ge oss Guds perspektiv på allting. Vi skall senare se på frälsningen och nåden och att trons gåva är att se verkligheten med Guds ögon. Vi får dela Guds syn på honom själv och allt som finns till genom tron. Genom kärleken får vi dela Guds kärleksfulla hjärta i alla avseenden. Redan från skapelsens morgon förbereds detta, eftersom Anden finns med för att hela tiden peka vidare på hela Guds verklighet och föra oss in i denna grundattityd av längtan, öppenhet och lyhördhet. Det är mycket viktigt att öva in den grundattityden. Som vi senare skall se får vi en mycket tydlig modell av detta i Jungfru Maria. Det gäller beredvilligheten att ta emot Guds kärlek, att vara det tomma kärlet, som fångar upp varje liten droppe av Guds nåd med de öppna öronen eller med de seende ögonen. Vi har två öron och två ögon men bara en mun. Det är så mycket vi måste höra och se, men inte lika mycket vi måste säga som vi tror. Därför är det så bra med tystnaden. Det är ofta genom vår tunga vi skadar varandra mest.

Beredvillighetens attityd att ta emot ser vi redan i skapelsen. Marken suger girigt åt sig varje regndroppe. Blomman blir belyst av solen. I själva skapelsen finns mottaglighet, beredvillighet, *humilitas* (ödmjukhet) som kommer av ordet *humus* som betyder jord, jordmån. Vi är skapade för att bli den jordmån, där Guds nåd blir fruktbar. Redan på skapelsens nivå kan vi lära oss oändligt mycket om hur vi skall förhålla oss till Gud: att ta emot, att låta oss uppfyllas, låta oss uppträskas av regnet, låta oss upptändas av elden, låta oss älskas. Vi nordbor har ett sjätte sinne för den naturbundna spiritualiteten. Ibland berättar jag om hur det var för mina medbröder från Belgien då de kom till Sverige och skulle lära sig de svenska psalmerna. De blev förvånade över att många psalmer bara handlade om naturen och knappast alls om Gud, t.ex. Morgon mellan fjällen. De mest älskade psalmerna tycks mer handla om naturen än om Gud. Men bakom naturen måste alltid Guds skapande kärlek lysa igenom.

Vi kan fastna vid naturen, och det är kanske vår svenska ursyndsfrestelse. Det är lätt att bli fast i naturen och mena att man inte behöver gå i kyrkan, eftersom man möter Gud lika bra i naturen. Man menar sig ej behöva läsa Bibeln, eftersom man läser naturens bok. Men naturmystik får inte bli naturromantik. Därför är det viktigt att komma ihåg att skapelsen möter oss också i storstaden i vardagens miljöförstörda eller jobbiga tillvaro med grannar som bråkar, inte minst i tvättstugorna. Även i en sådan miljö bryter Guds nåd in. Även tvättstugan kan bli ett möte med Guds oändliga barmhärtighet. Vi måste bevara tron, hoppet och kärleken, var vi än hamnar. Även om vi bor i Sveriges tråkigaste stad måste vi lita på att Guds nåd även där är verksam. I vår jobbiga livssituation, där vi tycker att det är helt hopplöst, helt igenkorkat, kan den lilla susningen bryta in.

Det är det underbara med den Helige Ande. Ingenting kan stoppa honom. Även den människa som gör allt för att sluta sig har de små hålen i sitt pansar. Vi kanske inte ser det här på jorden. Men lyckligtvis har vi i katolsk tradition skärselden. Vid dödsbäddar, i övergången mellan liv och död ser vi ibland att människor kan börja tina upp. De kan ha gjort det till sin livsuppgift att sluta sina fönsterluckor. Men vi får lita på Guds barmhärtighet. Den barmhärtige Guden har skapat denna världen för att den skulle vara en ständig lovsång till honom. Men den tycks göra allt för att lovsången skall bli falsk. Trots detta kan den halvfalska lovsången förvandlas till den underbara lovsång som skall möta oss i himmelriket.

Redan på skapelsens plan får vi inrikta oss på evigheten. Vi får inte fastna i skapelsens skönhet och godhet eller i dess svaghet, utan vi måste se att allt en gång skall förvandlas. Lovsången måste bli fulltonig. Skapelsens skönhet blir oändligt mycket härligare i den nya skapelsen. Vår mänskliga godhet renas och omvandlas. Samtidigt som vi möter Gud i det skapade måste vi ha längtan efter fullheten utan att försumma livet här på jorden och utan att fastna i det. Det är en balansgång på ett mycket tunt rep. Vissa har en benägenhet att klistra fast vid det skapade. Andra är alltför inriktade på att fly bort till evigheten utan att gå med fasta steg på jorden. Här är det den Helige Andes stora uppgift att hjälpa oss att gå genom detta livet på pilgrimsfärd, att glädjas över Guds godhet och sprida den, men samtidigt ha vårt hjärta därovan. Det är en balansgång. Vi kommer ofta att göra våra små utflykter hit och dit, men det är viktigt att ha linjen klar. Gud har skapat allt för att det skall förhålliga honom, lovsjunga honom och utstråla hans godhet. Vi måste medverka med det.

Men vi kan bara vänta oss det fullkomliga på andra sidan. Vi har inte rätt att förvänta oss att våra grannar skall vara fullkomliga. Vissa av våra grannar verkar bittra och sura, men de stör oss inte. Andra är vänliga och snälla men spelar rockmusik halva natten. Vi måste acceptera att det finns olika nådegåvor. Vissa har nådegåvan att vara vänliga och snälla men stör oss på ett annat sätt. Andra är ovänliga men hjälper oss på ett annat sätt. Vi kan inte förvänta oss att alla är fullkomliga, inte ens vi själva. Det kan ibland vara det svåraste att acceptera att också jag är sårad av ursynen. Också jag behöver frälsning. Också jag är kallad till helighet. Den Helige Ande har mycket att göra i vårt liv. Lyckligtvis är han i ständig verksamhet. Ofta har vi bara upptäckt en liten bråkdel av allt vad han gör.

Det är min önskan för er dessa dagar att ni skall upptäcka mer av Andens verksamhet i ert liv och i världens liv. Vi har nu börjat med det första steget, skapelsen. När ni är ute och promenerar kan ni gå med öppna ögon. Spetsa öronen och sök tydligare de små tecken som kan hjälpa er att upptäcka hur Anden verkligen för er djupare och djupare in i gemenskapen med Jesus Kristus!

Vi avslutar med den andra strofen ur Edith Steins pingsthymn.

*Är du inte det ljuvliga manna, som ur Sonens hjärta strömmar över till mitt hjärta, änglarnas och de saligas föda? Han, som steg upp från död till nytt liv, han har också uppväckt mig från dödens sömn till nytt liv. Och nytt liv han ger mig dag efter dag, och en gång skall hans fullhet genomströmma mig, liv av ditt liv - ja, du själv: Helige Ande - eviga liv.
I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*

Föredrag II

Vi fortsätter med Edith Steins pingsthymn.

Är du den stråle, som tränger hit ned från den evige Domarens tron och bryter in i själens natt, den själ, som aldrig lärt känna sig själv? Barmhärtigt men obönhörligt tränger den in i fördolda skrymslen. Förskräckt vid anblicken av sig själv ger hon rum för helig fruktan, som är vishetens begynnelse, den vishet, som kommer från höjden och förankrar oss stadigt i höjden: och den är din verkan, som skapar oss på nytt:, Helige Ande - allt genomträngande stråle.

I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Edith Stein vill hjälpa oss att se Andens verk när vi tycker att det är som värst, när vi grips av helig fruktan, syndamedvetande, insikt i vår bortvändhet från Gud och i skapelsens bräcklighet, i det vi kallar ursyndens töcken och moln. Den Helige Ande vill använda denna insikt för att det som vi först ser som skenbart mörkt, tungt och belastande skall leda oss att ta vår tillflykt till Gud. Det är den erfarenheten den gamla människan och det gamla förbundet ständigt gör. Det är den erfarenhet man gör utan Kristus, utan den fullhet som bara han kan ge.

Det är den Helige Andes uppgift att förbereda människan för mötet med Frälsaren, så att hon ser sitt frälsningsbehov. Det är lite svårare för människor idag i och med att syndamedvetandet, behovet att ta emot frälsningen från någon annan ofta har försvunnit. Det vi med en klasisk term kallar syndanöd har blivit mycket sällsynt hos människor. Det ser vi tydligt när man rannsakar krigsförbrytare. Det är sällan de ångrar sig. Vi kan också se det på det mer vardagliga gatuvåldet. Samtidigt finns det ett behov av Gud i människan, eftersom det tillhör hennes skapade verklighet att hon är skapad för att göra det goda, att följa sanningen. Men behovet kanske yttrar sig på ett annat sätt: i uppgivenhet, slutenhet eller i att man hektiskt söker döva det genom att kasta sig in i njutningar, i jakt på pengar, karriär och sex. Egentligen finns det alltid i människan en längtan till hennes ursprung som ingenting kan döva. Men vi lever i en tid, då man är expert på att producera surrogat som skall döva den djupa längtan, täcka över behovet av Gud, och så få oss att inte känna det som Edith Stein kallar *helig fruktan*. Det är ett mycket fint och vackert uttryck.

Det är något heligt när människor ser sin brustenhet, när de går i väggen eller hur man nu uttrycker dessa moderna företeelser som vår tid är expert på att uttrycka för att dölja sitt djupaste behov. Egentligen är det en helig fruktan som griper människan. Det är Andens stråle som drabbar henne. Men hon förstår inte vad det är. Hon har en känsla av tomhet, meningslöshet, utbrändhet, som gör att hon inte riktigt har allt i sin hand, att hon inte längre kan kontrollera och manipulera verkligheten. Egentligen är det nåd. Men i vår tid tillhandahåller man alla slags surrogat, alla slags tidsfördriv - ett fruktansvärt ord som antyder att man menar sig ha fått tiden bara för att fördriva den. Då hittar man på en mängd saker att göra. Det kan handla om dataspel. Vår tid är expert på att hitta på en mängd ting som man egentligen inte behöver, men som man tror att vi behöver och som kan hindra oss från att låta oss drabbas av den allt genomträngande stråle som den Helige Ande sänder i vårt liv för att visa oss vår brustenhet, vårt andliga behov av Guds nåd. Denna heliga fruktan är vishetens begynnelse.

Finns det något hoppfullare att säga till människor än att det som de ser som slutet, som sammanbrott, undergång, mörker och natt är Guds sätt att väcka oss ur dvalan, att få oss att förstå att vi behöver Gud, att vi har ett frälsningsbehov? Att hjälpa människor att upptäcka det kan vara det svåraste av allt. Samtidigt ser vi att människor gör denna upptäckt, ofta på ett mycket smärtsamt sätt. Men även i vår tid börjar man så småningom ana att det bakom sammanbrottet, erfarenheten av total hjälplöshet och känslan att vara totalt utlämnad, kan spira upp det som Edith Stein kallar helig gudsfuktan. Ordet gudsfuktan har ofta försvunnit ur vår vokabulär, även i fromma sammanhang, men egentligen innebär ordet att man skräms vid tanken på en värld utan Gud, fastän man kanske inte känner Gud, när det går upp för en hur sårbar man är, hur lite man förmår, hur skröplig världen är, hur mycket motstånd mot Guds godhet och kärlek det finns och hur lite man själv kan kontrollera verkligheten.

Allt detta skulle vi kunna sammanfatta under rubriken helig fruktan, som är vishetens begynnelse. Visheten är att vi låter Anden driva oss i armarna på Jesus Frälsaren. Skapelsen,

hur underbar den än är, naturen, hur fantastisk den än är, kan inte mätta oss, kan inte fylla det djupaste inom oss. Den räcker inte till. Den är sårad, bräcklig och behöver frälsning. Det första steget vi betraktade i förra föredraget är viktigt. Skapelsen är god. Det hjälper oss att komma Gud nära. Skapelsen förmedlar Gud till oss.

Men människans längtan efter Gud är så oändlig att skapelsen inte räcker till. Vi kan ibland märka rent existentiellt, att när det är som allra underbarast, när allt tycks fungera, när det är som vackrast, säger någonting i oss att det ändå inte är allt. Vi är skapade för något ännu större och underbarare. Även när livet är som bäst och som mest fantastiskt, förstår vi rent intuitivt att Guds verklighet, Guds gåva, Guds nåd är större. Gud måste vara ännu större och underbarare än allt det vi ser. Skapelsen pekar både genom sin skönhet och genom sin spruckenhet tillbaka på Skaparen. Det är det som är meningen med skapelsen. Gud har ju skapat allt för att ge oss en aning om sig själv. Han lägger ner sina spår, sina sanningskorn i det skapade, för att vi skall treva oss fram till honom. Samtidigt finns det i själva skapelsen ett avstånd. Gud vill ju inte att vi skall nöja oss med något mindre än det allra högsta, honom själv. Själva skapelsens begränsning pekar också vidare och får oss att längta efter den som har gjort allt detta. Skapelsen hjälper oss oerhört mycket. Här måste vi alla stå stadigt på skapelsens mark och där ta emot all den hjälp, alla de tecken, all den dolda innebörd som finns i det skapade för att komma Skaparen närmare.

Samtidigt leds vi, som Edith Stein säger, nästan obönhörligt fram till mötet med Frälsaren. Det ser vi i frälsningshistorien. Gud skapar världen. Men gång på gång bryter människan det förbund som han har instiftat. Det gamla förbundet räcker inte till. Det som står på skapelsens grund blir mer och mer förfinat, men det kommer ett ögonblick, när bara ett kan rädda människan, och det är Guds människoblivande. Vi kan aldrig förstå det oerhörda i att Gud väljer att bli en del av sin skapelse för att rädda oss. Vi kan aldrig förstå den orubbliga kärlek som inte ryggar tillbaka ens för det. Denna kärleks dårskap är kännetecknande för Gud. Det gäller inte att vinna utan att utge sig själv.

Därför använder Edith Stein, som är såväl filosof, teolog som mystiker, ett ord för att uttrycka den inre verkligheten i Gud. Hon använder det tyska ordet *Selbsthingabe*, självutgivelse, som går tillbaka på det grekiska ordet *agape*. I Gud är kärleken alltid utgivande. Det handlar om ständig hängivelse. I Treenigheten ser vi hängivelsen mellan Fadern och Sonen i Andens enhet. Vi skulle på alldagligt språk kunna säga. "Du är viktigare än jag". För den gamla, naturliga människan är det tvärtom. Där gäller: "Jag är viktigare än du". Det mönstret sitter djupt i oss genom ursynen. Ibland är det nästan skrattretande när vi märker hur mycket vi är präglade av det synsättet. Vi vill rent instinktivt ha det så bra, så bekvämt som möjligt. Utan att riktigt tänka på det väljer vi en tillvaro, där våra behov blir tillfredsställda. Samtidigt väcker det också en längtan efter frälsning.

På alla nivåer i skapelsen, i naturen och i människans liv finns längtan efter det fullkomliga. Gud har ingjutit en längtan i människan efter sig själv, efter det som övergår allt annat. Därför är människan aldrig helt tillfreds och nöjd. Vi får använda också den insikten för att komma Gud närmare och inte fastna i missnöje. Om något går snett, om vi misslyckas, om vi faller får vi se det som en öppning för Gud och inte som något som får oss att fastna i missnöje. Vi måste lära oss att se alla dessa tecken som öppnar oss för Guds frälsande verklighet i Kristus.

Det är Andens stora uppgift - både i den människa som ännu inte har kommit till tro och mött Kristus och i den troende - att knyta erfarenheten av misslyckande, begränsning, bristfällighet

till någonting som skall fyllas, helas, frälsas av Jesus Kristus. Gång på gång måste vi påminnas om att den kristna tron är en tro på frälsning, inte på prestation, inte på vishet, inte på det vi själva kan åstadkomma i en underbar värld, utan det är Gud som i och genom oss skall fullborda sitt frälsningsverk. Att det är så strider i viss mån mot den moderna människans syn. Vi lever ju i en tid där människan tycks kunna göra allting. Hon har lärt sig att spränga jorden i bitar. Men hon kan också göra ofantligt mycket gott.

Men samtidigt vet vi att kunskapen ibland leder till motsatsen. Det finns saker som vi aldrig hade kunnat föreställa oss. Nu börjar man ju göra hybrider mellan människor och djur. Människan har en stor uppfinningsförmåga. Men i denna förmåga ligger också något sataniskt. Människan vill sätta sig på Guds plats. Därför är det så viktigt att hjälpa människan att se sin fattigdom, sin oförmåga. Hela 1900-talet är en illustration av denna företeelse. Aldrig förr har människans makt och förmåga varit större. Om några tusen år kommer man att komma ihåg 1900-talet som blodets århundrade, då folkmord, etnisk utrensning och förintelse blev vardagsmat. Vi har nog aldrig riktigt fattat att vi alla är barn av ett århundrade, då människan kunde göra så ofattbart mycket ont. Människan har alltid kunnat göra ont, men aldrig i den skalan, aldrig i det måttet. Aldrig tidigare har vi sett behovet av frälsning så tydligt som när vi studerar 1900-talets historia.

Samtidigt får vi tro att vi ändå står i en frälsningshistoria, att Gud tvärs genom det onda kan fullborda sitt frälsningsverk, att Jesus Kristus mitt i Auschwitz och Hiroshima fortsätter att frälsa. Det var det som var Edith Steins stora insikt. Antagligen var det därför som Johannes Paulus utropade henne till Europas skyddshelgon, det enda skyddshelgonet från den moderna tiden, eftersom han såg att hon genom att ge sig själv tog udden av Auschwitz. Trots människans förmåga att göra det onda är människan inte historiens herre, utan bara Gud som kan använda allt för frälsningen.

Det är viktigt för oss att se att frälsningen berör den verklighet vi lever i. Det är inte bara något vi läser om i teologiböckerna eller hör i fromma predikningar. Det berör det vi läser i tidningarna, vår personliga livshistoria, det politiska och sociala livet. Ibland har vi ett mycket litet synfält. Ordet frälsning hör vi mest i predikningar och i fromma sammanhang. Det kan få oss att tro att frälsningen bara handlar om någonting i den lilla, kyrkliga sfären. Men Gud har kommit för att frälsa mänskligheten sådan den är i all dess elände, fattigdom och blindhet. Det är det som intresserar honom. Det är där hans frälsningsverk sker.

När vi läser Gamla testamentet kan vi se ett oändligt frälsningsbehov och hur Gud tålmodigt försöker leda sitt folk och hur det blir krönt genom hans människoblivande. När ingenting annat hjälper stiger Gud ner och blir vår tjänare. I sina liknelser talar Jesus om husbonden som sänder ut tjänare, som alla blir ihjälslagna. Till sist sänder han sin älskade Son och tror att de skall lyssna på honom. Vi vet hur det går. Men det underbara är att Sonen är kvar hos oss. Frälsaren förblir levande i sin Kyrka och handlar i världen.

Den helige Ireneus säger, att Anden förberedde människan för Guds Son. Allt det som sker i människans liv är en slags förberedelse för mötet med Jesus Kristus. Det gäller på sätt och vis både den icke-troende och den troende. Den icke-troende blir förberedd genom sin historia att nå fram till ett personligt möte med sin Frälsare. Den troende människan blir förberedd till ett ännu djupare möte med Frälsaren. Det finns ingen begränsning i hur intensivt vårt möte, vår relation med Kristus kan bli.

Den kristna mystiken lär oss att vi ständigt kan komma Gud allt närmare i Kristus. Det finns ännu mer att upptäcka i hans oändliga mysterium. Han kan använda allt i vårt liv. Ibland har vi glömt att det ofta är i den mörka, tunga baksidan av vårt liv, på bakgården, som vi kan bli mer mottagliga. Men allt, också framgången, också succén, ja, allting i vårt liv kan förbereda oss för mötet med Guds Son. Anden är strålkastaren, som skall belysa detta, så att vi förstår att här väntar min Frälsare, min Brudgum, min Herre på mig. Det är inte en likgiltig sfär av livet utan det är en mötesplats. Ibland blir vi medvetna om att det vid ett visst tillfälle var Anden som belyste vår tillvaro och existens för att vi skulle ta emot Frälsaren.

Anden för oss till Jesus. Anden vill inte binda oss till sig själv, utan Anden vill föra oss in i en allt djupare Kristusgemenskap. Anden förbereder oss för mötet med Jesus Kristus. I frälsningshistorien ser vi att Israels historia ända fram till inkarnationen är en enda förberedelse för mötet med Kristus. Vi kan också uttrycka det omvänt. Den helige Athanasios (298-373) säger, att Ordet har burit vårt kött för att människorna skall bära Anden. Gud blir människa för att människan skall bli bärare av Anden. Men vi blir bärare av Anden för att bäras till Kristus. Det är hela den trinitariska dynamik vi blir delaktiga av genom Kristus. Alla personerna i Treenigheten är verksamma och har sina uppgifter, i både skapelsen och frälsningsverket. Gud är alltid en trefaldig Gud och handlar alltid som sådan. Men uppgifterna, verksamheterna kan vara olika mellan de gudomliga personerna. Det är bara Sonen som blir människa. Fadern sänder sin Son i världen och Anden verkställer detta verk. Kristus förblir levande i sin Kyrka, men verkar genom Anden som bor i oss genom dopet och nåden. Andens verk blir speciellt tydligt vid människoblivandet, vid inkarnationen.

Här visar sig också Guds vördnad och respekt för människans medverkan. Bebudelsen visar oss att Gud, uttryckt på mänskligt sätt, inte kommer in vår värld utan vårt tillstånd. Gud knackar på vår dörr. Ibland kommer han som en stormvind, men i grund och botten respekterar han alltid människans frihet. Friheten är vårt adelsmärke, det som gör att vi är Guds avbild. Vi är inte skapade till robotar. Gud är inte så intresserad av robotar som vi är. Gud är intresserad av människans fria val. Vi är skapade för att bejaka Guds kärlek av hela vårt hjärta och av vår fri vilja. Kärleken bygger på ömsesidighet. Gud vill ha vårt hjärtas överlåtelse, vårt ja. När Gud blir människa gör han sig beroende av Jungfru Marias ja-ord, då ängeln kommer med budskapet.

Den helige Bernhard (1091-1153) har skildrat detta på ett mycket åskådligt sätt. Han säger att det är som om hela skapelsen håller andan i väntan på om det skall bli ett ja, så att frälsningen äntligen skall bli möjlig. Skall denna kvinna bejaka Guds stora inbjudande eller skall det åter bli ett nej eller bara ”mja” eller kanske? Hela skapelsen säger han, från skapelsens början till dess slut, väntar otåligt på frälsningen. Och Maria säger ”ja” tack vare Andens gåva. Man har i traditionen alltid varit mycket noga med att betona, att vi bara kan säga ja till Gud under Andens medverkan. Allt det goda vi gör, säger och tänker, är i sista hand Guds gåva till oss. Likadant är det för Jungfru Maria. Skillnaden är att Maria är den högt benådade, som det heter hos Lukas.

Det är det vi i katolsk tradition uttrycker med att Maria är den Obefläckade. Från det första ögonblicket av sin existens är hon befriad från arvsynnen och har i förskott fått del av frälsningen för att kunna bli Guds Moder. Denna trossanning har man i vissa kyrkor och samfund svårt att ta till sig. Men vi finner något liknande både hos Luther och i den ortodoxa traditionen. Mer än vi kanske anar är det en grundkristen insikt. Jag har talat i många fromma protestantiska sammanhang om detta. När de hör om den obefläckade avlelsen ryggas de lite tillbaka. Då brukar jag fråga dem om de tror att Maria är en synderska. Nej, det tror de inte

riktigt, säger de då. Då säger jag att de är på god väg att acceptera vår syn. Men då blir de lite konfunderade.

Uttrycket ”högt benådad” betyder, att Maria på ett konkret sätt fick ta emot Andens fulla nåd och gåva för att bli Guds Moder för vår skull. Det är inte hennes personliga ansträngning. Det är inte hon som var så exceptionellt klarsynt för att förstå, utan det handlade om hennes genomsläpplighet för Andens nåd. Det skall vi stanna vid en stund, för även för oss är det målet. Också vi är kallade att bli mer och mer benådade, så att vi kan släppa igenom Andens inspiration. Den helige Johannes av Korset förklarade den obefläckade avlelsen, att Maria är högt benådad, på det sättet. Han säger att hon var så öppen och genomskinlig för alla Andens impulser och inspirationer att hon alltid kunde bejaka dem. Det kan vara lite lättare att förstå det uttryckssättet. Det är Andens verk och Anden ger oss ständigt impulser och inspirationer för att vi skall leva i den fulla kärleken. Det är detta vi ibland kallar samvetets röst. Ofta vet vi innerst inne vad som är rätt. De flesta vet att de inte skall göra en viss sak. Ändå gör de ofta det. Anden talar mer än vi egentligen anar. Anden är tydligare än vi har för oss. Men vi måste öva upp mottagligheten, genomsläppligheten.

Det är här Jungfru Maria kan bli till stor hjälp, så att vi med henne som förebild kan bli mer mottagliga, öppna, och ta emot Andens impulser. All Mariafromhet. t.ex. rosenkransen, har syftet att göra oss mer mottagliga för Gud, så att Anden kan inspirera oss att ta emot Jesus Kristus, efterfölja honom och så ge Fadern den ära och det förhärlikande som tillkommer honom. Maria vill också hjälpa oss att säga ja till Jesus Kristus. Men hon har gjort det på ett ställföreträdande sätt, både vid inkarnationen och vid korsets fot. Det hjälper oss att krypa in i hennes hjärta, så skulle vi kunna uttrycka det. Säkert har vi varit med om tillfällen när vi fick stänga vår panna blodig för att kunna säga ja till det Gud ville. Det kan vara stora och svåra saker, men det kan även vara i det lilla. Ibland är det i de små sakerna som detta kommer oss närmast. Det kan handla om att avstå från någonting som har förslavat oss men som kanske är någonting obetydligt.

Thérèse av Lisieux (1873-1897), som levde i ett karmelitkloster i Lisieux vid slutet av 1800-talet, ger oss en jordnära undervisning. I klostren är man ungefär på samma sätt som utanför klostren. Man reser sig och faller om och om igen. I detta kloster fanns det en syster som var oerhört ordentlig och plikttrogen. Men just det hade spelat henne ett spratt. Hon hade hand om klostrets linneförråd. Det kan förefalla vara något oskyldigt och en plats där man inte kan göra något ont. Men man kan fastna i allt och det gör vi ofta. Vi fastnar och blir bundna av något som i och för sig är gott. Så var det med linneförrådet. Där ligger lakan, handdukar och örngott välstrukna och pressade. Allt är fint och välordnat. Men systemen var en skräck för alla systrar som måste samarbeta med henne. Där kunde hon terrorisera dem.

Vi kan även genom vår plikt och det goda vi gör fastna på vägen. Allt kan bli en fälla. Vi kan, också när vi gör det goda, när vi strävar efter att göra något fint, fastna på vägen. Det är här vi behöver öppenhet för Guds handlande så att vi kan säga ja till Gud. Så om priorinnan sade till systemen att nu måste hon lämna linneförrådet ifrån sig skulle hon genast kunna säga ja. Vi kan vara med om något liknande. Det kan vara en arbetsuppgift eller något annat som var bra men som band oss.

Därför säger Johannes av Korset något som är viktigt att komma ihåg. Han säger, att även om fågeln är bunden vid en sytråd, så är den inte fri. Ibland kan vi vara bundna av tjocka kedjor: de svåra synderna som fjättrar oss till marken och får oss att kräla i stoftet. Men ibland är det bara en liten sytråd, en mycket oskyldig bindning. Det kan vara ett linneförråd, en liten

kissemiss eller att vi kanske vill sitta på en viss plats i kyrkan. När jag var i Belgien var det fullt krig mellan några fromma damer som ville sitta på samma plats. Vi kan bli bundna av allting. Därför är det viktigt att få Andens klarsyn, så att vi ser sytråden. Wilfrid Stinissen säger att vi alltid måste ha med oss en sax så att vi kan klippa av sytråden. Ibland upptäcker vi bindningen när vi är ute och reser och kommer i en annan miljö. Hemma är man hemmablind och sitter där i sin välputsade lägenhet och har det underbart. Ibland hör man i biktstolen människor säga att de alltid är hemma och aldrig går ut, så de kan inte synda!

Här ger oss Teresa av Avila (1515-1582) med sin svarta humor ett fruktansvärt exempel. Hon talar om en mycket from kvinna som hade ordnat det bra för sig. Allt var väl inrättat. Det gällde både bönetider och annat. Hon hade till och med lyckats få en präst som kom till hennes hem och läste mässan, så hon behövde inte konfronteras med kreti och pleti i kyrkan. Hon hade det idealiskt. Men så kunde prästen inte komma en dag, eftersom han var upptagen av något annat. Då säger Teresa, att kvinnan blev så arg så hon dog. Någon värre död kunde Teresa inte tänka sig.

Även fromheten kan spela oss spratt. Vi måste vara beredda på att vi kan fastna vid allting, också ett sätt att be, att allt skall stå på ett visst sätt på altaret. Vi behöver alltid vår sax. Tyvärr får vi inte lägga saxen i handbagaget utan bara i incheckat bagage på flyget! Medan ni sitter på flyget kan ni ändå förbereda er för mötet med vår Herre. På flyget är vi mellan himmel och jord. Vi är inte för evigt på jorden. En gång skall livet här ta slut. Det kanske gör det nu. Det finns tillfällen när man är lite mer öppen för det eviga, det himmelska, att vi inte alltid skall leva här på jorden och ha allt under kontroll. Då vi flyger är vi bortom kontroll. Vi vet inte vad som skall hända. Det finns tillfällen när vi inte kan vara helt säkra på vad som kommer att hända utan måste öva förtröstan. Vi är i Guds hand, vare sig det är en plikttrogen pilot eller inte.

Varför har jag framfört allt detta? Jo, för att vi skall se vårt behov av frälsning, att vi behöver Jesus Kristus för allting. När vi läser evangeliet ser vi gång på gång att Jesus genom att bli människa vill ta på sig det vi människor inte kan klara av själva för att frälsa oss. Allt i Jesu liv är till för vår frälsning. Vi ser det tydligt från början. Vi ser det i berättelsen om frestelsen. Vi kan ta några små exempel i Jesu liv för att se hur mycket han tar på sig i sitt liv för vår skull. Det gäller även den del av verkligheten vi kallar frestelse. Jesus har låtit våra mänskliga frestelser passera genom sitt hjärta för att hela dem och göra dem till en väg till honom. Vi kan aldrig förstå att han som var fri från synd lät våra frestelser passera genom sitt hjärta för att ta dem på sig för vår skull. Vi måste alltid komma ihåg, när vi frestas på djupet, att här är Jesus med oss. Jag är inte ensam i kampen utan Jesus bär mig genom det svåra jag är med om.

Det gäller de dolda åren, de trettio åren i Nasaret, som vi ofta glömmer bort, eftersom det inte står så mycket om dem i Bibeln. I det vanliga, alldagliga, tråkiga och ganska händelselösa, som vårt liv kanske till största delen är, är Jesus med. Också han har arbetat hårt med tungt arbete. Också han har gått igenom vardagens "skärseld". Det är viktigt att vi kan identifiera oss med honom i vår strävsamma, jobbiga vardag. Sedan har Jesus förstås också glada ögonblick. Han var med på bröllopet i Kana.

Jesus vill frälsa allt i vår mänskliga existens. När vi hör ordet frälsning, tror vi ibland att det bara är på korset den sker. Men ända från det första ögonblicket i Marias sköte till det sista är Jesu liv ett frälsande liv. Man säger i dogmatiken att ingenting som Jesus inte har tagit på sig kan bli frälst. Jesus måste ta på sig hela vår mänskliga existens för att den skulle kunna bli frälst. Han måste gå igenom allt det vi får gå igenom.

Vår kallelse är att bejaka. Här har vi stor hjälp av Jungfru Maria som står bredvid Jesus. Hon var med i Kana. Hon är med i det fördolda som den som bejakar och tar emot. Det blir allra tydligast på korset. Korset, lidandet och döden är själva kärnan i frälsningsmysteriet. Det berör den del av verkligheten som vi absolut inte kan klara av själva. Det gäller synden, döden, lidandet, det som är det fasansfulla, det som vi ständigt gör uppror mot, det som vi aldrig kan lösa själva. Inget riksdagsbeslut kan avskaffa lidandet. Ingen mänsklig påhittighet kan avskaffa döden. Det finns en del av vår mänskliga existens, där vi måste kapitulera. Där tar Gud på sig detta för att det skall bli en väg till nytt liv, uppståndelse och härlighet.

Vi vet detta genom tron och har hört det sedan barnsben, men när det drabbar oss och när lidandets svärd tränger in i vår själ står vi lika handfallna. Det är därför man alltid har avbildat Jungfru Maria med de sju svärderna som tränger in i hennes hjärta. Sjutalet uttrycker fullheten av smärta. Vi får identifiera oss med åtminstone ett av de sju svärderna i det som skär djupast in i oss, vårt personliga svärd, det som är svårast i vårt liv, det vi aldrig riktigt kan klara av, och se att Jesus just där möter oss som vår Frälsare. Det kanske låter alltför dramatiskt med svärdet.

Ibland är det bara en liten törntag. Paulus talar om en törntag som ständigt sticker honom. Lyckligtvis har bibeltolkarna aldrig riktigt lyckats lista ut vad det är för en tagg, om det är en sjukdom eller något annat. Vi kan identifiera oss med Paulus och törntaggen. Vad var det som var jobbigt för Paulus? Vad var det som ständigt stack honom? Vi vet det inte. Men Paulus var en av oss. Vi har också en törntag. Det kan vara alla slags sorger, psykiska och andliga. Det kan vara människors svek. Allt det som människor kan lida av kan vara en törntag. Vi kanske har försökt att bli av med den, men den sitter kvar. Det är den som skall öppna mig för Jesu hjärta. Det är den som är min del i hans törnekrona.

En av de mest älskade relikerna under medeltiden i Sverige var en tagg ur törnekronan och den förvarades i Skara domkyrka. Den helige Brynolf (d. 1317) har skrivit ett helt officium till törnekronan. Vi hoppas få tillstånd från Rom att åter få fira törnekronans fest som en liturgisk fest. Selma Lagerlöf (1858-1940) har skrivit om Fågel Rödbrost. Den lilla fågeln ser Jesus på korset och känner medlidande. En liten fågel kan dra ut en törntag. Sedan dess bär fågeln alltid det röda bröstet som tack för att den visade Frälsaren den lilla kärlekstjänsten.

Allt detta pekar på att vår törntag förenar oss med Frälsaren. Den hjälper oss att förstå hans oändliga kärlek och medlidande med vår lilla törntag. Han har en hel krona. Men vi är med i kronan genom vår tagg. Det underbara är, att när vi tar emot taggen som en delaktighet i Frälsarens krona, får vi också hjälpa honom liksom Fågel Rödbrost. Det tröstar hans hjärta att vi vill bära varandras törntaggar och hjälpa varandra. Frälsningen sluter oss inte inom oss, utan vårt hjärta vidgas och vi vill hjälpa Frälsaren. Vi kan lära mycket av fåglarna.

Frälsningen är något som omfattar hela vår tillvaro. Det finns inget ögonblick under dagen eller natten då vi inte behöver frälsning. Frälsningen är ett ständigt skeende som skall föra oss allt djupare in i föreningen med Jesus. Vi kan alltid befrias från någon av dimmorna och töcknen. Törntaggen påminner oss om vårt frälsningsbehov. På en reträtt kan det vara bra att jag tänker efter var jag har min törntag. Det kan vara sår och smärtor som går tillbaka till barndomen. Det ligger i ursynen att man ger såret vidare från generation till generation. Det som drabbade föräldrarna förs liksom över till barnen. Trots bästa vilja i världen sårar vi människor varandra. Vi blir aldrig så sårade som av dem som står oss nära. Det märkliga är att de som älskar varandra sårar varandra mest. Därför är vi alltid också sårade av våra föräldrar.

De vill oss väl. Men hur väl de än ville oss, så gick det lite galet. Vi får acceptera taggen från våra föräldrar eller i vårt äktenskap. Också i klostren sårar man varandra. Vi människor kan inte undvika att såra varandra. Oftast beror det på att vi sitter fast i någon sytråd. Oftast har vi inte planerat att såra varandra, men vi gör det ändå.

När vi ser törntaggen som en delaktighet i Kristi heliga törnekrona, blir det något som öppnar oss för varandra och som förenar oss med Kristus. Reliken i Skara domkyrka gick förlorad under reformationen. Men antagligen finns den någonstans. Den kanske sopades undan i något hörn eller försvann in i någon vägg. Törntaggen påminner oss om att även när vi inte ser vår törntag, så finns den där. Även om vi försöker städa undan den finns den. Det är den som påminner oss om vårt frälsningsbehov, om vårt behov av Jesus. Därför är törntaggen något välsignat. Det dröjer innan vi kan se att vår törntag hjälper oss att komma Jesus närmare. Först tror vi att det är den som hindrar oss. Men så småningom kan vi ta emot frälsningen och helas mer och mer. Jesus vill att vi i vårt liv skall befrias, helas, helgas, frälsas. Det är det enda han gör och han gör det hela tiden. Även om vi missar tusen tillfällen kanske vi inte missar det tusenförsta försöket från hans sida. Det är här Anden plötsligt kan sätta strålkastaren på vår törntag och hjälpa oss att se att här är det Guds verk.

Vi avslutar med Edith Steins vers.

*Är du den Andens kraft och fullhet, genom vilket Lammet bryter inseglet, Guds eviga rådsluts insegel? Du driver domens budbärare genom världen och med sitt skarpa svärd de skiljer Ljusets rike ifrån nattens rike. Då blir himlen ny och jorden ny och allting får sin rätta plats genom din andedräkt: Helige Ande - segrande kraft.
I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*

Föredrag III

Är du den Mästare, som bygger den eviga katedral, som från jorden upp igenom himlen går? Du ger liv åt dess pelarstoder, som reser sig så högt och står orubbligt fast. De är tecknade med Guds eviga namn, de strävar upp mot ljuset till och de bär upp den mäktiga kupol, som är kronan på den heliga katedralen: ditt världsomspännande verk, Helige Ande - Guds skapande hand.

I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Först lite repetition så att vi behåller kursinriktningen och bevarar grunden. När vi ser på den Helige Ande, ser vi att Anden finns med från begynnelsen, från skapelsen, att Anden svävar över vattnen, att Anden är Livgivaren som hela tiden ser till att världen rör sig mot Gud, att vi människor kan öppna oss för Gud. Alltsedan några av de första människorna gjorde grottmålningar anar vi en längtan efter Gud. Vi ser det ännu tydligare i det gamla förbundet, när Gud uppenbarar sig för Abraham, Mose och profeterna och leder sitt folk.

Men det stora och det genomgripande är när Gud blir människa i Jesus Kristus. Anden överskuggar Maria och låter inkarnationens under ske. Vi såg att i hela evangeliet möter oss Anden. Allt vad Jesus gör, gör han i Andens kraft. Allt Jesus säger är någonting han säger med Andens myndighet. Det är intressant att ibland läsa evangeliet med Andens glasögon och se att hans diskreta, försynta närvaro aldrig står i centrum, men alltid finns med. Typiskt för den Helige Ande är att han inte vill dra till sig vår uppmärksamhet, vår tillgivenhet, utan han

vill hela tiden vara den som leder oss djupare in i föreningen med Jesus. Jesus i sin tur för oss fram till Fadern. Jesus talar mer om Fadern, hans rike och hans barmhärtighet än om sig själv. Inom Treenigheten finns det något som Edith Stein uttrycker med ordet *Selbsthingabe*, självutgivelse. De gudomliga personerna är ständigt inriktade på varandra.

Den trinitariska dynamiken, kärlekens och sanningens dynamik, verkar hela tiden i världen på olika sätt. Den blir uppenbar, när Gud blir människa. I hela Jesu liv ser vi detta. Det är Anden som skall hjälpa oss att tränga in i Jesu mysterium, så att det blir levande för oss. Det tror jag att vi alla har erfårit mycket tydligt. Vi kan ha hört en bibeltext tusen gånger och vi tycker att den är vacker och fin. Men så plötsligt får Ordet liv. Det är riktat direkt till oss och det skär mellan märg och ben in i oss. Någoting händer. Det är den Helige Ande som kastar sitt strålljus på någoting som är Guds personliga budskap till oss, något vi behöver veta, en aspekt av evangeliet som vi har försummat, någoting som vi inte har förstått, någoting som vi behöver eller någoting som skall tas ifrån oss. Vi får tro att Guds omsorg och försyn är sådan att han låter sin Helige Ande levandegöra mysteriet för oss. Anden är alltid Livgivaren.

Därför är det så viktigt att öva upp beredvilligheten, öppenheten, som vi lite såg i Jungfru Maria vid bebådelsen. Det handlar om att stå till förfogande, att försöka ta till sig lyhördsheten och öva upp den. Det är alltid en nåd, en gåva, någoting vi får oförtjänt. Men vi måste bli mer och mer medvetna om att vi behöver nåden. Vi blir idel öra. Hela vårt väsen är öra. Gud vill komma in i vår tillvaro. Han vill bli en levande verklighet i vårt liv. Han vill fullända vår verklighet. Han vill lyckliggöra oss. Han vill heliggöra oss. Egentligen är det fråga om synonymer. I evigheten skall vi få del av den eviga lycksaligheten. Det är en delaktighet av Guds helighet. Vi vet inte riktigt vad det är. Men vi får hela evigheten på oss att utforska vad det är. Vi skall börja här på jorden att öva in denna lycksalighet, denna helighet. Det är Andens stora uppgift att fylla oss med detta liv, med Guds liv.

Vi är som en tom rymd, en tom skål eller två tomma händer som Thérèse av Lisieux säger. Vi skall fyllas med Guds rikedom eller som Origenes (185-254) säger: ”Må er själ vara full av glädjens vin, av Andens vin”. Mystikerna använder ofta denna terminologi, när de mediterar över Höga visan. Glädjens vin, kärlekens vin, skall berusa oss, så att vi helt lever till Guds ära.

I evangeliet ser vi alltså det som är frälsningens gåva, Frälsaren själv. Det accepterar vi förstås som kristna, men det måste bli ännu mer tydligt och verkligt i vårt liv, att allt det vi vet, ser och läser om Jesus berör oss. Även om det bara hade funnits en enda människa på jorden så skulle Gud ha blivit människa, lidit, dött och uppstått för hennes skull. Så viktiga är vi. Vi måste förstå hur viktiga och värdefulla vi är i Guds ögon. Samtidigt finns det en fara i det, att vi drar växlar på det. Därför behöver vi Andens klarsyn. Det finns två fallgropar. Antingen präglas vi av jantelagen och tror inte att vi duger någoting till eller av motsatsen och tror att vi är världens centrum. Någoting av detta finns alltid i oss och ibland är det en kombination av båda genom arvsynen. Det är därför vi behöver frälsningen och det är därför vi behöver frälsningens gemenskap, Kyrkan, Guds folk.

Jesus har inte kommit för att frälsa enstaka, åtskilda individer utan för att frälsa ett folk, för att samla en hjord. Gång på gång ser vi att det är så i evangeliet. Det är lite svårt för oss som är fostrade i en individualistisk tid att se hur dessa båda sidor går ihop. Varje enskild person har ett oerhört värde eftersom hon är skapad till Guds avbild och genom dopet och nåden har blivit Guds boning och Guds tempel. Men hon blir det i en gemenskap, i ett folk, i en kropp. Det handlar om personens oersättliga värde, unicitet, det som gör att människan från det första

ögonblicket vid konceptionen till den sista sucken på dödsbädden är oändligt värdefull och att hon blir vad hon är i en gemenskap.

Människan är inte till för sig själv utan för andra. Denna sanning går tillbaka på Guds inre verklighet, Treenigheten, att Gud är både tre personer och gemenskap. Därför kan vi aldrig meditera nog över Treenigheten. Vi kan aldrig förstå hur det går ihop, men vi kan ana oss till att så måste det vara. Det är den Helige Andes grunduppgift att göra oss hemmastadda i Treenighetens inre liv, att där finna vår glädje, kraft och lycka för att vi skall kunna leva i gemenskap med andra till Guds ära. Det sker i Kyrkan. Det Andra Vatikankonciliet betonar hela tiden parallellismen mellan Treenighetens gemenskap och Kyrkans gemenskap. I Kyrkan, i gudsfolket återspeglas alltid Guds inre verklighet. Enheten mellan Fadern och Sonen i Anden skall bli så troget som möjligt återspeglad i Kyrkans liv.

Vi förstår vilken upphöjd verklighet det är vi får del av och samtidigt ser vi den mänskliga bräckligheten. Här får vi hjälp av Kristusmysteriet, påskens mysterium, som är kärnan i frälsningens verklighet, att Gud har blivit människa för att lida, dö och uppstå för vår skull. Frälsningens kärna är uttryck för Guds oändliga kärlek. För att nå fram till vårt hårda hjärta hade Gud egentligen inget annat medel än att visa sitt blödande, sårade hjärta för oss. Vi är så hårdhjärtade att vi inte skulle ha trott på Guds kärlek om vi inte hade sett att han blev genomborrade för vår skull.

Fastän vi ser det, är det inte alltid det berör oss. Det är ofattbart att vi människor kan vara så hårdhjärtade. Arvsyndens tragik är att vi har ett pansar omkring oss som gör att vi inte riktigt drabbas av de andras lidande. Det är ett visst skydd för oss att inte gå sönder, så det ligger också barmhärtighet i detta. Men ändå får vi tro att det bara är åsynen, förståelsen av Guds genomborrade hjärta på korset som kan få vårt stenhjärta att tina upp. Det är den Helige Andes ständiga omsorg som livgivare att föra oss in i den djupare gemenskapen med den Korsfäste.

I samma andetag måste vi tillägga att den korsfäste Herren också är den uppståndne. Kors och uppståndelse går in i vartannat. Det är ibland svårt för oss att förstå. Man brukar lite förenklat säga att den västerländska kristenheten mer har stannat vid korset, medan den österländska kristenheten har stannat vid uppståndelsen. Accenten är lite olika. Samtidigt är allt menat för alla. Kors och uppståndelse går alltid in i vartannat. När man avbildade korset i fornkyrkan var det alltid som triumfkrucifix. Redan på korset anar vi förhärlikandet, uppståndelsen, ljuset, liksom på Tabor där både lidande och uppståndelse anas i förvåg. I varje eukaristi, varje mässa, firar vi både korsoffret och uppståndelsen, både att Kristus har offrat sig på altarets bord och att han har uppstått till nytt liv och att vi får en försmak av evighetens härlighet.

Det är Andens ständiga uppgift att levandegöra korset och uppståndelsen för oss, så att det verkligen berör oss, griper tag i oss. Den andliga beröringen är svårare i vår tid, eftersom vi lever i en tid då vi överöses med intryck. Genom media har också lidandet blivit underhållning. Medelsvensson sitter tre eller fyra timmar framför TV:n för att fördriva tiden, för att ha något att göra. Då matas man med en väldig blandning. I denna blandning finns också all världens lidande med, men som en punkt på underhållningsschemat. Det måste vara svårt för ett barn att urskilja sammanhanget i blandningen. Först kanske man tittar på kaniner som dansar omkring med snälla tanter och farbröder. Nästa ögonblick ser man utsvultna barn i ett fångläger. Man blir avtrubbad. Empatin, medkänslan blir svårare. Det är ju helt naturligt

om man hela tiden matas med en ”osalig” blandning av mysighet och våld. Vi ser att unga människor ibland har så lite empati. De blir matade med underhållning.

Då är det naturligtvis svårt att beröras av Kristus på korset, eftersom man hela tiden matas med olika intryck och stimuli, vari ingår en stor dos bestående av att man tar död på varandra som i äventyrs- och actionfilmer. Man har räknat ut hur många dödsskjutningar och hur många våldtäkter ett barn kan se på en vecka. Det måste göra att man skyddar sig. Varje gång man skjuter ihjäl en skurk kan man inte börja störtgråta och bli deprimerad. Det är svårare att beröras av den Korsfäste i vår tid eftersom man hela tiden överöses med lidande, våld, död. Det måste vi komma ihåg, inte minst när det gäller den yngre generationen. För dem är det mycket svårare att beröras av Kristi korsdöd och offer. En del av dem säger att det finns ju många som har lidit mycket mer än Jesus och de undrar vad hans lidande då kan betyda för dem.

Det kanske är en av katekesens, evangelisationens och förkunnelsens stora svårigheter att få människor att förstå den frälsande innebörd som Kristi korsdöd har. Här behövs hela den Helige Andes kraft för att hjälpa människor att förstå att utifrån Kristi brutna hjärta spirar livets, helighetens och evighetens gåva fram. Därför har vi aldrig förr behövt den Helige Andes kraft så mycket som i vår tid för att få ut det glada budskapet. Samtidigt är människor mycket känsliga för vad de själva drabbas av. Man brukar säga att alla är kränkta i vår tid. Det behövs bara en liten anmärkning eller ett litet ord, så är man kränkt. Samtidigt som man kan vara mycket okänslig för andras lidande kan man själv vara mycket lättstött. Det räcker ibland med en ovänlig blick för att människor skall bryta samman och börja processa. Här ser vi den tragiska konsekvensen av en värld präglad dels av allt som tränger sig på genom media och dels av individualismen. Då förstår vi hur svårt det är för människor att ta till sig det glada budskapet. De behöver verkligen den Helige Ande mer än någonsin. Det gäller även Kyrkan. För att nå ut till människor behövs Andens vind, eld, vatten och smörjelse mer än någonsin.

Samtidigt måste vi komma ihåg att behovet, längtan blir bara större och större. Gud överger aldrig sitt folk. Något av allt detta ser man i Andens evangelium, i Apostlagärningarna, som ofta har varit en bortglömd bok i Bibeln. Peter Halldorf har hjälpt till att ge den en renässans genom sin bok Andens folk. Apostlagärningarna talar om gudsfolket som uppstått i sin fullhet genom pingstens gåva. När Jesus uppstår och förhärligas sänder han ut Anden över världen och samlar sig ett folk. Vi har redan sett att konturen av det finns med från början. Kyrkofäderna säger att redan från Abel, den förste rättfärdige, anar vi något av konturerna i Kyrkans mysterium. Men det får sin fulla kraft, sin fulla verklighet när Anden utgjuts över apostlarna, Jungfru Maria och de kvinnor som är samlade i Övre salen.

För några månader sedan fick jag själv vara med och fira mässan i den Övre salen i Jerusalem. Det är något ganska ovanligt, för den Övre salen är egentligen blockerad genom status quo-avtalet i det heliga landet. Övre salen var tidigare en moské, men den är stängd för kult. Vid vissa tillfällen, som t.ex. när påven varit där, har man dock firat mässan i Övre salen, som ligger över en synagoga. När vi firade mässan där, hörde vi samtidigt den synagogala sången underifrån. Det var det gamla och det nya förbundet, som trots att man var i skilda rum, gav Gud sin hyllning. Kyrkan är byggd ovanpå det gamla förbundet.

Den Helige Ande utgjuts över apostlarna, Jungfru Maria och de andra som var samlade där. Här får vi en bild av Kyrkans verklighet. Apostlarna skall föra Jesu budskap vidare. De har läroauktoriteten, ledningen. Men vid sidan av apostlarna finns alltid Jungfru Maria och de andra kvinnorna, lekfolket. Kyrkan består alltid av en tvådelad verklighet. Vi ser redan i det

gamla förbundet att domare, herdar och profeter leder folket. Anden ger olika gåvor i gudsfolket. Det är så påtagligt ända från pingstens början att var och en har sin gåva, sin karism, sitt uppdrag, sin kallelse, som man får för att bygga upp gemenskapen. Någon annan får sitt uppdrag för min skull. Också denna dynamik är lite svår för oss att förstå, eftersom vi är mycket inriktade på vår uppgift, vårt självförverkligande, vad vi skall göra.

Vi får inte göra oss någon idealiserad bild av den unga Kyrkan. Det gör vi gärna och menar att det då var bättre och finare. Men om vi läser om det som hände i församlingen i Korinth, försvinner alla illusioner om att det var bättre förr. Kyrkan är ett pilgrimsfolk av syndare på väg till helighet. Gud har inte kommit för de rättfärdigas skull utan för syndarnas skull. Därför finns det alltid kreti och pleti i Kyrkan. Det är något av det svåraste att förstå, speciellt i vår tid när man är så lättkränkt. På senaste tiden har jag talat med några människor som har lämnat Kyrkan. Det är aldrig av trosskäl utan för att man blivit kränkt på något sätt, att man inte har blivit sedd eller väl mottagen. Det tillhör tragiken i ursyndens kölvatten att man inte riktigt förstår att Gud har kommit för syndare. Bara för att man tillhör Kyrkan blir man inte något helgon. Att bli helgon är en mödosam process. Det är alltid lättare att ursäkta sig själv. Om man drabbas av andras dåliga humör eller brist på helighet blir det genast till en personlig kränkning som får en att ifrågasätta både Kyrkans legitimitet och Guds godhet. Att övervinna detta synsätt är Andens uppgift, att få oss att förstå att vi människor alla är vanliga smålänningar. Vi är inte superstjärnor på helighetens himmel.

Också helgonen, och det kanske är det mest trösterika, brakar samman ibland. Också Johannes av Korset och Teresa av Avila hade sina meningsskiljaktigheter. Bara för att Gud kommer oss nära och helgar oss, så betyder det inte att vi blir fria från konflikter och gräl. Här kanske vi svenskar ibland är lite väl blåögda. Vi har för oss att allt skall vara så bra och fridfullt i kyrkan. Vi vill att det skall vara som ett ständigt födelsedagskalas och kafferep, där man sitter och har det mysigt tillsammans.

I andra länder har man inte samma konflikträdsla. I våra katolska församlingar blir det ofta kulturkrockar. Polackerna älskar att komma i konflikt med varandra! De tycker att svenskarna är mesiga som bara sitter och säger ja till allting. Även mina belgiska medbröder sade: "Ja, men ni svenskar tycker inte någonting om någonting". Det är naturligtvis orättvist att säga så. Men det ligger någonting i vad de säger. Här finns en konsensus-mani, även i politiken. Någon har analyserat vad man sänder för nyheter i olika länder. I Sverige anses avtalsförhandlingar vara en mycket stor nyhet. Man talar vitt och brett om att vi skall få 1,2% eller 1,5% högre lön.

Vi behöver också de andra för att inte hamna i en liten kuvös. Det är en fara hos oss att tro att det alltid skall vara konsensus, att alla skall tycka detsamma. Men så fort konsensus nåtts börjar man viska bakom ryggen. Ser vi på Kyrkans historia, läser vi Apostlagärningarna och Paulus brev, ser vi att det finns ständiga konflikter. Om vi läser om koncilierna, ser vi att man i början av Kyrkans historia gick till handgripliga konflikter. Den Helige Ande arbetar inte bara i lugna vatten. Ibland är det just konflikterna som rensar luften.

Vi i vårt svenska klimat drar ibland konflikterna inåt istället. Det tragiska, som man ofta ser i självården, är att människor kan fastna i förbittring över ett förflutet ord som har hindrat kommunikationen mellan människor i tjugo år. En liten kiselsten kan få ett stort fartyg på fall. Man kan liksom inte spotta ut sin bitterhet utan den blir en mask som förtär en inifrån. En mänsklig svaghet är att man inte vågar lita på andra människor eller kan fördrå en annan uppfattning, en tillrättavisning, det som man i spiritualiteten kallar broderlig förmaning. Den

är alltid svår att ge. Samtidigt är den ett av de största uttrycken för broderskärlek. Man kan ibland bli förbluffad när man ser en människa som gör någonting som alla andra ser är fel. Men ingen har vågat säga till. Om man får höra förmaningen kan det resultera i bitterhet, men det kan också bli en oerhörd befrielse. ”Varför går du alltid först i alla sammanhang? Varför tränger du dig före?” Som biskop ser man nästan alltid dessa mönster i församlingarna. Det verkar som om ingen riktigt har vågat säga ifrån. Ibland är vi för blyga, för hänsynsfulla och kanske rädda för att få ovetta över oss.

I Apostlagärningarna kan vi lära oss mycket om vad det innebär att leva i Kyrkan också i dag. I stort sett är det samma verklighet då som nu. Det är samma syndiga skara som samlas till gudstjänst. Vi får inte göra oss någon idealiserad bild av att det var bättre förr. Det är ungefär likadant nu som då. Anden har samma möda med oss nu som då. Vi kan lära oss ofantligt mycket om Guds tålmod och försyn, när vi läser Apostlagärningarna. Vi kan lära oss mycket om hur vi skall leva tillsammans som gemenskap och inte bara som enskilda individer. Därför är Apostlagärningarna ett evangelium för vår tid, när vi så lätt fastnar i individualism, också på det andliga planet.

För många människor är det svårt att gå in i en församling, där det finns kreti och pleti. Speciellt våra katolska församlingar är mycket blandade, både nationellt och socialt. Det kan vara jobbigt att konfronteras med människor som vi aldrig skulle drömma om att möta någon annanstans. Det gäller i stort sett alla församlingar. Här är det ju Gud som samlar och det är inte vi människor som utväljer dem som vi tycker är sympatiska och trevliga. Därför möter vi ofta människor som vi tycker är mycket jobbiga. Det är en del av Guds plan. Annars skulle vi aldrig ha mött dem. Den risken har blivit ännu större i Sverige av idag som blir alltmer segregerat. Man bor ofta i områden där det är samma sociala mönster. Man möts aldrig, fast ibland möts man kanske i tvättstugan eller i snabbköpskän. Vi kan aldrig helt undgå att få Andens undervisning genom andra människor. Det är något underbart att Gud samlar sig ett folk och låter oss leva som bröder och systrar. Det är inte någon mysig, idyllisk, tillrättalagd bild som vi skall ha på näthinnan. Det har vi ofta. Därför blir vi ofta besvikna, bittra på hur det fungerar. Det gäller både en församling och en klostergemenskap.

Man brukar ibland tala om den så kallade novissjukan eller konvertitssjukan. Det är två besläktade sjukdomar. Vi kan börja med novisen. Novisen kommer till klostret och har läst Edith Stein och andra helgons skrifter. Han vill reformera klostret. Han tycker att den äldre generationen är insnöad eller har förlorat kontrollen. Den behöver någonting och här kommer novisen. Hur går det då? Det är mycket olika. Men om inte novissjukan botas, går det inte. Om man hela tiden skall reformera de andra och återföra dem till ordningen går det inte. Likadant är det med den som kommer ny till församlingen. Det är vanligt i alla kyrkor att det kommer nyomvända. De har läst evangeliet och drabbats av det. Men frågan är om de har fått ödmjukheten inför mysteriet och inför att Gud kan tala till oss, också genom vanliga människor och inte bara genom direktuppenbarelse. Här måste vi komma ihåg att Gud ofta överraskar oss och talar genom oväntade munnar.

Gud kan tala till oss också genom människor som vi tycker står utanför vår sfär. Vissa präster som arbetar i kriminalvården säger att de får ut mer andligt sett där än i församlingsarbetet. Öppenheten för Guds barmhärtighet och nåd kan möta oss på många, kanske oväntade platser. Vi kan ta emot Guds nåd också genom en människa vi tycker är osympatisk, buffelaktig, påträngande. Den speciella nåden med en klostergemenskap, församling eller annan kristen gemenskap är att vi kan få höra Guds röst tala ur oväntade munnar. Gud kan använda också

de människor som vi har benägenhet att se som störningsmoment, syndare. Gud använder oss alla för varandra.

Det är en grundregel i Kyrkans liv, att vi behöver varandra för att komma Gud närmare. Gud använder andra människor för att förmedla sin verklighet. Tron dimper inte ner i ett mejl eller som postförskott från ett bokförlag. Gud använder andra människor för att föra oss djupare in i tron. Vi är alla beroende av en lång rad kedja personer som på olika sätt har hjälpt oss att komma Gud närmare. Det kan vara föräldrar, präster. Det kan även vara de som var jobbiga för oss i vår vardag. Mobbning är något hemskt, men mobbade barn kan få en djupare förståelse för Guds genomborrade hjärta. Det är värre att mobba än att bli mobbad.

Gud kan använda allt det som är syndigt för att nå sina syften. Det ligger i frälsningens dynamik att ingenting som sker helt kan utestänga Guds nåd. Det ser vi tydligast i bikten. Vi kommer dit och det enda vi kan ge Gud är våra synder. Det som blir helat och förlåtet binder oss starkare till Gud. Likadant är det i Kyrkans liv. Kyrkans historia är en historia om både avfall och helgelse. Gud använder allt detta för vår helgelse.

Samtidigt har Gud gett Kyrkan löftet att hon inte kan ta miste när det gäller trons sanning. Genom läroämbetet, det som vi i katolsk tradition ser så tydligt i Petrusämbetet, har Gud lovat att Anden aldrig skall vika från Kyrkan. Hon kan aldrig ta fel när det gäller trons och evangeliets sanning. Alla hennes lemmar kan synda. De kan vara hur förfärliga som helst. Men läroämbetet kan aldrig ta fel, när det gäller trons sanning. Det kan göra fel avväganden i olika frågor. Men när det gäller trons innehåll bevaras det obefläckat.

Därför ser vi i katolsk tradition alltid en parallellism mellan Jungfru Maria och Petrus. I Jungfru Maria ser vi livets helighet. Hon överskuggades av Anden. Ända från begynnelsen av sin existens fick hon del av frälsningens fullhet för att visa oss vad det är att vara frälst, att helgas. Från början måste vi se en bild i Kyrkan av den frälsta människan. Jesus är Frälsaren. Men vi måste från början se att frälsningen funkar. Det kan vi betvivla när vi ser oss omkring och i vårt eget hjärta. Vad är frälsningen? Här ser vi bara en massa halvkonstiga människor som inte riktigt har genomsyrats av evangeliet. Men vad är frälsning? Jo, då ser vi på Jungfru Maria. Vi behöver se vad frälsningen innebär. Annars undrar vi vad frälsningen är. Vi ser ju bara någonting som håller på att frälsas i vårt eget hjärta och i andras. Den Helige Ande garanterar den fulla frälsningen och heligheten i Jungfru Maria.

Vad är det då i Petrus som motsvarar detta? Jo, det är trons, lärans renhet och sanning. Som kristna har vi rätt att få veta vad som är evangelium, vad som är trons sanning, även i stormiga tider och nya situationer. I uppenbarelsen står det ingenting om stamceller. Vad skall vi då tro? Vi får tro att den Helige Ande leder Kyrkan, även i nya tider, med nya problem, nya frågeställningar, nya konflikter. Annars är vi förlorade i ett hav av förvirring, av individualistiska livstolkningar. Kyrkan lever inte i en skyddad sfär. Hon är utkastad på världens gator och torg. Just där vill Gud frälsa oss, där vill han förkunna det glada budskapet.

Därför behöver Kyrkan både Maria och Petrus för att bli kvar på den väg som Gud har utstakat för oss. Vi behöver se vad frälsningen innebär. Vi behöver se den inkarnerad i en människa som har tagit emot den till fullo. Vi behöver också ledning för att vi skall se hur vi skall följa Kristus i intrikata, invecklade spörsmål som ständigt dyker upp. Bakom både Petrus och Maria är det Anden vi ser i dem. Det är inte de som i mänsklig kraft åstadkommer någonting, utan de är de som låter Anden handla. Det gäller också oss. Vi måste också låta Anden handla i oss genom att lyssna till budskapet, genom att urskilja vad som är falsk och

äkta vara. Då får vi läroämbetets hjälp att urskilja vad budskapet verkligen är. Sedan behöver vi också urskilja vad livets helighet är, hur vi skall leva för att bli Guds vittnen i världen. Vi har Petrus och Maria på var sin sida om oss. Också de är lemmar i Kyrkan. Också de är helt beroende av Andens handlande och inspiration. De lär oss att spetsa öronen och bli lyhörda.

På dessa två områden, liv och lära, behöver vi ständigt hjälp. Läran skall bli liv. Men vi måste veta vad Kristi ord säger till oss i vissa situationer. Det är den Helige Ande som upplyser oss, men vi behöver också den mänskliga hjälp som Petrus och Maria kan ge oss. Samtidigt är det en balans i Kyrkan mellan livets och lärans helighet och mellan det manliga och det kvinnliga. Harmonin är så viktig i Kyrkan för att återspegla hela den mänskliga verkligheten.

Det viktiga är att vi ser att vi är med i detta, inte bara som åskådare. Det är en av nutidens folksjukdomar att vi ofta är åskådare till livet, till verkligheten, till Kyrkan. Här kan vi göra en liten samvetsrannsakan. När vi talar om Kyrkan, talar vi då om oss själva eller någonting utanför oss? Det är en bra mätare. Är Kyrkan en organisation som vi kanske tillhör ungefär som vi tillhör en fackförening eller en idrottsklubb eller är det något som är ingjutet i mig? Lider jag av att se när det finns något otyg i Kyrkan eller tittar jag bara på? Blir jag uppmanad till större helighet när det finns brist på helighet i Kyrkan eller fastnar jag då i kritik och missnöje? Har Kyrkan blivit en del av mitt väsen eller är jag åskådare? Risken att bli åskådare är stor i vår tid, när vi ofta är åskådare. Vi sitter framför TV:n och dataskärmen. Vi har en tendens att mer vara åskådare än deltagare.

I mitt förhållande till Kyrkan är det mycket viktigt att se att jag är ansvarig för Kyrkans ansikte. Det blir kanske lättare i vår tid, eftersom vi kristna är mer sällsynta. På en arbetsplats kan man ibland vara ganska ensam som kristen. Då kan man märka att folk skyller allt det som Kyrkan står för på den människan. Det kan bli ännu mer påtagligt om man är katolik. Människor identifierar gärna Kyrkan med en enskild människa. Det ligger något äkta i det, eftersom vi alla är Kyrka. Vi är Guds tempel. Treenigheten bor i oss genom dopet. Kyrkan är inte en yttre kostym som vi tar på oss, utan det är en inre verklighet vi blir delaktiga av.

Det är så tydligt i den klassiska brudmystiken, där man talar om bruden som både Kyrkan, själen och Jungfru Maria. Det är samma grundhållning. Hela Kyrkan är Kristi brud, men också den enskilda döpta själen. Modellen, typen, ser vi i Jungfru Maria. Då det händer något, där Kyrkans svaghet och synd blir tydlig, är det en uppmaning till oss att ge oss djupare till Kristus, att gottgöra, att sörja över vår synd. Vi är medskyldiga. Meningen är inte att vi skall bli deprimerade eller gå i väggen utan att vi skall förstå att det är vi som gör Kyrkans ansikte tydligt där vi lever.

Det är ett oerhört stort ansvar och samtidigt en stor glädje, när det går upp för oss att Kristus har så stort förtroende för oss att vi får representera Kyrkan på vår plats. Det kan speciellt i en sekulariserad miljö bli mycket omvälvande. På min arbetsplats är jag kanske den ende kristne. De som jobbar där har ingen annan möjlighet att möta Kristus än genom mig. De kommer aldrig att tänka sig att sätta en fot i en kyrka. Bibeln är det sista de kan tänka sig läsa. Om det är en morgonandakt på radion stänger de genast av. Det är ett oerhört ansvar som läggs på oss. Om jag råkar vara sur eller på dåligt humör en dag och någon människa då kanske är särskilt öppen, får hon då se en surkart som bara jämrar sig? Guds försyn arbetar, men lyckligtvis hänger inte allt på oss. Gud kan också använda det dåliga humöret. Kanske denna människa nås av evangeliet och ser att det inte hänger på den enskilda människan, som alltid är bräcklig. Kanske denna människa då får erfara att Gud är barmhärtig och även om den kristna människa hon har mött är bristfällig så vittnar hon ändå, för hon bär alltid korset på sig. Gud

kan använda allting, också våra misstag, också vårt dåliga humör. Gud kallar ju också surkart till Kyrkan. Den Helige Ande kan arbeta på många sätt. Men det är viktigt att vara medveten om att Gud lägger sitt öde i våra händer. Det är vi som ger tron vidare under Andens ledning. Det är vi som tillsammans med Petrus och Jungfru Maria och alla helgon, halvhelgon och syndare förmedlar nåden.

Då ber vi till sist med Edith Stein.

Är du den som skapade den klara spegel, som först av allt är en spegelbild av den Allsmäktiges tron, lik ett hav av kristall, där Gudomen i kärlek sig beskådar? Du böjer dig ner mot din skapelses skönaste verk och strålande lyser emot dig din egen glans och alla väsens rena skönhet, som förenats i underbar gestalt i Jungfrun, som är din obefläckade brud: Helige Ande - allts Skapare.

I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Vi ber med Edith Stein:

Är du kärlekens och den heliga skygghetens ljuvliga sång, som evigt ljuder kring den Trefaldiges tron och som i sig förenar alla väsens rena klang? Den samklang, som fogar lemmarna till Huvudet, där var och en i salighet får finna sitt väsens dolda mening och i jubel strömma ut, befriad, återlöst uti din ström: Helige Ande - eviga jubel.

I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Då är vi framme vid den sista stationen för våra möten här. Vi skall försöka knyta ihop början och slutet och se hur det sedan går vidare i vårt personliga liv. Som vi såg i denna strof inriktar oss den Helige Ande alltid på Guds evighet och härligheten. Allt det vi tar emot genom Anden vill föra oss in i Guds egen verklighet, i hans innersta mysterium. Det är viktigt för oss att tro att Gud vill ge oss insikt i hela sin verklighet, att vi är menade att leva med honom i all evighet. Redan här på jorden får vi ta ut denna vänskap, relation och kärlek i förskott.

Paulus försöker i sina brev visa oss, hur vi redan nu är Guds tempel, där Gud lever. Hela Treenigheten lever i oss i varje ögonblick av vår existens. Som döpta är vi Guds tempel. Paulus frågar gång på gång: "Vet ni inte att er kropp är ett tempel för den Helige Ande, som ni har inom er och som ni har fått från Gud?" Vidare säger han: "Förstår ni inte att ni är Guds tempel och att Guds Ande bor i er?" Vad kan vi svara? "Nej, vi begriper inte ett dyft, men vi litar ändå på att det är så". Vi förstår det inte, men ändå går vårt liv ut på att acceptera och ta emot den värdighet som är hur många gånger som helst för stor för oss. Om Guds nåd hade varit bara lite mindre, hade det varit mycket lättare. Nu är det så stort och väldigt. Men det får vi stå ut med. Mötet med Gud gör oss alltid lite handfallna. Vi kan aldrig kontrollera det, manipulera det och hålla det i vår hand.

Den fjärde stationen i synen på Andens verk är mycket viktig, men vi måste förstå den utifrån de andra stationerna: Andens verk i skapelsen från början, Anden som hela tiden leder Jesus i hans verksamhet, i hans frälsningsmysterium och Anden som gör Kyrkan till Kristi kropp. Och allt detta skall bli verklighet i dig och mig. Hela denna verklighet vill Anden göra levande för oss, så att det inte bara blir något utanför oss, något vi läser om eller hör någon

berätta om utan att det blir vårt sanna liv, så att vi verkligen blir medvetna om att vi får dela Sonens eviga kärleksrelation till Fadern. När vi säger *Fader vår* är det inte bara en vacker titel utan i Jesus blir vi Guds söner.

Vi får del av Jesu innersta relation till Fadern. Det är Anden som skall hjälpa oss att upptäcka att vi är detta tempel, där hela Guds verklighet bor som i sitt eget hem. Det får inte bli som Maxim Bekännaren (580-662) lite blygsamt och smått humoristiskt säger, att vi mer är den Helige Andes gästgivargård. Vi är verkligen ett hem, ett tempel. Gud är inte bara en tillfällig gäst utan han bor ständigt i oss. Det innebär en stor glädje men också ett stort ansvar, när vi upptäcker att vi är detta heliga tempel och att Gud vill förnya sitt förbund i hela mänskligheten just i mig. Han vill att jag skall bi Kyrka, att jag i hela min verklighet skall stå i förbindelse med honom. Helgonen och mystikerna uttrycker denna verklighet på otaliga sätt.

När vi tänker på och mediterar över Paulus brev upptäcker vi att detta inte bara är något för de stora andarna utan för alla. Alla kristna är genom dopet delaktiga av Treenighetens liv. Gud lever i oss som i sitt hem. Ibland kan det vara mycket konkret. Vi får också tänka på de andra som Guds tempel. Då får vi ännu mer respekt och vördnad för varandra. Vi kan tänka att här sitter Guds tempel och dricker kaffe. Det låter lite märkligt, men vi får tro att Gud verkligen bor i den döpta människan. Den synen förändrar även våra relationer sinsemellan. Samtidigt är det ett ansvar. Hur kan jag öppna mig för detta stora? Hur kan jag låta Guds kärlek pulsera inom mig och också delta i Guds frälsande verk?

Den Helige Andes uppgift är att göra hela trons verklighet levande för oss. Det handlar om det vi kallar den Heliga Treenighetens inneboende i den döpta människan - en av de bortglömda trossanningarna. Det är ett budskap för vår tid. Varför söker så många västerlänningar andlighet utanför kristendomen? Det är eftersom vi kristna inte talar så mycket om denna trossanning. Många har aldrig hört det. Även goda kristna blir förvånade och undrar om det verkligen är så att den Treenige Guden bor i dem, de som är så skrutliga. Jo, genom dopet är vi bebodda av hela Guds verklighet.

Ett helgon som Teresa av Avila upphör aldrig att förundra sig över detta. Hon säger att vi inte får tro att vi är tomma och ihåliga inombords. Naturligtvis känner vi oss ibland tomma och ihåliga, men det är för att vi skall upptäcka djupet i vår identitet som Guds barn, som Guds boning, som Guds tempel. Det är en annan av den Helige Andes uppgifter att få oss att förstå att det vi erfar och upplever alltid pekar vidare. Erfarenhet av tomhet är en väg för att upptäcka fullheten i Guds inneboende i mig. Vi upptäcker ofta en sanning bakvägen. Det ingår i den andliga pedagogiken att hjälpa oss att förstå. Vi upptäcker ofta Guds kärlek, när vi känner brist på kärlek. Vi upptäcker ofta Guds närvaro, när vi erfar hans frånvaro på känsloplanet. Vi upptäcker ofta den sanna kärleken till nästan när det är fiendskap och konflikt. En av de klassiska insikterna i mystiken är att det Johannes av Korset kallar själens dunkla natt är en nödvändig passage för att vi skall förstå den härlighet, den värdighet och den glädje vi är kallade till.

Vi kan uttrycka det på ett annat sätt och säga att vi aldrig kan nå fram till att förstå uppståndelsen om vi inte har gått igenom något av korsfästelsen. Allt hänger ihop i kristendomen. Därför skall den Helige Ande fostra oss, hjälpa oss att förstå att det som först tycks vara ett hinder på vägen till Gud i själva verket är en väg till honom. Det som vi ser som mörker förebådar alltid gryningen. När natten är som mörkast är gryningen som närmast, säger Johannes av Korset. Den själens dunkla natt som vi ibland kan hamna i är alltid en väg till att förstå Guds härlighet på ett djupare sätt. Om Kristus själv fick gå igenom natten i

Getsemane och korsfästelsen på Golgota, då vore det konstigt om vi inte åtminstone fick en liten flik av natten i vårt liv för att kunna ta emot uppståndelsen och härligheten.

Det låter ganska självklart, men när det drabbar oss är det allt annat än självklart. Därför är det så viktigt att vi tränger in i den andliga pedagogik som Paulus och otaliga helgon och mystiker har lämnat i arv till oss. Vi behöver förstå att Gud fostrar oss, att han leder oss. Anden har denna hjälpande funktion. Därför kallas han också Hjälparen, *Parakletos*, ett ord som har många nyanser, som inte riktigt går att fånga in i ett enda ord. Det innebär att Hjälparen, Tröstaren, Försvarsadvokaten, är den som reder ut saker och ting, så att vi förstår sammanhangen, den som väcker oss när vi somnar in, den som ser till att vi vaknar till liv, när vi har domnat bort. Allt det vi inte själva klarar av, allt det som vi behöver för att öppna oss för Jesus Kristus och Fadern vill den Helige Ande göra. Han har oändligt många sätt att tala till oss. Här har vi bara fört fram en bråkdel av alla de sätt han har.

Därför är det viktigt att öva upp vår lyhördhet, mottaglighet, svarsberedskap. Här kan vi använda många vackra ord för att beskriva vad detta gäller. På engelska har man ett vackert ord som heter *responsiveness*, att vara som ett svar på Guds tilltal, att stå beredd att svara när Gud handlar i vårt liv. Det är en av den Helige Andes uppgifter att göra oss medvetna om Guds handlande och tilltal i vårt liv. Tvärs genom det som sker, både i mitt lilla liv och i världens liv, verkar Gud.

Men vi ser inte omedelbart Guds handlande med våra vanliga ögon, utan vi behöver tron, hoppet och kärleken, de teologala dygderna. Det är ett okänt och bortglömt begrepp för många kristna att vi genom dopet har fått dessa instrument som är gjorda för att vi skall kunna ta emot Guds tilltal och Guds kärlek i vårt liv. Det är de instrument vi har för att be med, för att möta Gud på djupet. Paulus talar om tro, hopp och kärlek, men störst bland dem är kärleken. Vi tycker att det är en vacker text som man gärna läser på bröllop, men vi glömmar lätt bort den. Att det skulle beröra mig så djupt, att det är de instrument jag har för att be är något bortglömt. Om man frågar människor vad de använder när de ber, svarar de spontant att de använder tankarna, bilderna, känslorna, sinnesförmögenheter som är till för att möta verkligheten här på jorden. Men för att möta Gud behöver vi större, bättre och vassare instrument. De vanliga sinnesförmögenheterna kan vara oss till hjälp, men ofta spelar de oss spratt. Då är det viktigt att komma ihåg att vi har fått en utrustning som är som klippt och skuren för att möta Gud: tro, hopp och kärlek. När vi ber är det detta vi skall använda. Vi använder inte näsan och öronen för att äta med. Men ibland betar vi oss så när vi ber. Vi använder instrument som i och för sig är bra men som är menade för någonting annat.

Känslor, tankar, begrepp kan vara en naturlig underbyggnad, men för själva mötet med Guds övernaturliga verklighet behöver vi de ingjutna gåvorna, dygderna. Ordet dygd är inte speciellt populärt. Men dygd kommer av det latinska *virtus* och det grekiska *dynamis*. Det är dynamiska krafter som är ingjutna i oss som en Andens gåva för att vi tack vare Andens kraft och hjälp skall kunna ta emot Gud i vårt liv. Det är Gud själv i oss som tar emot Gud, kan vi säga för att uttrycka det på ett mänskligt sätt. Anden är given till oss som Hjälparen. Det är inte bara ett fromt uttryck utan det är en kapacitet i oss.

Jag brukar ibland fråga människor till vem de knyter ordet andlig, om det är till den egna andligheten eller till den Helige Ande. Ordet andlig är det adjektiv som alltid syftar på den Helige Ande. När vi talar om vårt andliga liv är det egentligen mer en delaktighet i Andens liv i oss än en egen självständig kapacitet som vi bygger upp. Det är ibland där vi missar tåget. Vi tror att det är vi som skall bli så överrandliga istället för att lita på att Anden verkar och hjälper

oss. Han vill få oss att använda de tre teologala dygderna: tro, hopp och kärlek. Det gör vi. Vi älskar Gud. Vi tror på honom. Vi hoppas på honom.

Men dygderna måste utvecklas och ta oss mer och mer i besittning. Det är då vi erfar vår fattigdom och vår oförmåga. Det är då vi tycker att bönen inte fungerar, eftersom vi vill använda näsan och andra instrument istället för de instrument vi har fått. Det kan aldrig sägas tillräckligt ofta att det är så. Vi har alla hört detta, men ändå är det något som inte riktigt har gått in att Gud i sin oändliga godhet har gett oss de instrument vi behöver, de antenner, som kan fånga upp hans närvaro, kärlek och omsorg: tro, hopp och kärlek. De utgår från honom. Gud har en tilltro till oss som vi skall besvara. Gud har kärlek till oss, och den kärleken får vi använda för att svara honom. Gud hoppas på oss. Det hoppet får vi använda för att hoppas på honom. Gud är så oändligt god att han själv vill be i oss genom Andens suckar.

Det som Paulus talar om är inte bara ett vackert uttryck. Enligt den gamla bibelöversättningen talade han om Andens utesägliga suckar. Vi tycker att det låter vackert och fint, men att det är en ständig verklighet i oss, att Anden ropar utan ord, som det står i den nya översättningen, kan vara svårt för oss att tro. Vi tror att bönen alltid måste vara en massa ord. Men bönen kan vara de utesägliga suckar som vi ofta känner inom oss utan att veta vad det är. Det kan vara en vag längtan. Innerst inne är Anden i ständig verksamhet för att föra mig in i en djupare Kristusförening, och Kristus leder mig till Fadern. Detta pågår ständigt, dag och natt. Ibland är det just på natten, när vi inte kan sova som det kommer upp till ytan.

Sömn, bön och död hör ihop, säger den tyske teologen Karl Rahner (1904-1984). Om vi inte kan sova på natten, kan vi be. Då är chansen stor att vi somnar fort. Det tillhör det kontemplativa livets ständiga besvär att man lätt nickar till. Mystiker som Thérèse av Lisieux och Edith Stein har drabbats av det, så vi behöver inte skämmas om vi sitter och nickar till under bönen. Bön, sömn och död är besläktade ting, som handlar om överlåtelse. Vi litar så mycket på Gud att vi kastar oss handlöst i hans armar, när vi ber. Det måste vi också göra när vi sover. Om vi på kvällen oroar oss och undrar om vi skall vakna nästa morgon, om vi kanske skall dö under natten eller om det kommer någon inbrottstjuv, då kan vi inte somna. Det går inte heller om vi tänker på alla bekymmer som varit under dagen eller på vad som skall hända dagen därpå. Sömnlöshet är ofta ett tecken på att man inte har tillräcklig förtröstan och kan överlåta sig. I kompletoret ber vi alltid: "I dina händer befaller jag min ande". Det är det bästa sömnpillret som finns. Då går det av sig självt att somna. Men sedan kan det hända att vi vaknar på natten. Gud vill att vi ibland även skall öva nattlig tillbedjan. Att då gå upp och be är ofta bättre än att vrida sig i sängen. Om man har gått upp och bett en stund somnar man om mycket bättre. Så övar vi in dödens definitiva överlåtelse varje gång vi lägger oss för att sova.

Vi lägger vårt liv i Guds hand. Vi överlåter oss, för vi vet ju inte om vi skall vakna på morgonen. Det vet vi inte, men ändå litar vi på att vi vilar i Guds hand. När vi ber, vet vi inte vad som skall hända. Det kanske bara är något tomt och tråkigt, men det kan också vara en blix. Det kan bli Andens vingslag, en öppenhet, en ny horisont. Denna grundhållning kan vi kalla överlåtelse, *Selbsthingabe* (med Edith Steins uttryckssätt) eller *reponsiveness*. Det gäller även det som i saligprisningarna kallas saktmod, ett av de vackraste svenska ord som finns. Saktmod är att låta Anden leda oss på Guds vägar. Saliga de saktmodiga.

På tyska har man ett annat vackert ord, *Gelassenheit*, ett ord som användes av den medeltida tyska mystiken. Det har med verbet låta att göra. Ordet låta är också ett av språkets underbaraste ord. Det är ett blygsamt litet ord, som vi ofta inte lägger märke till. Men i ordet

ligger något stort. Vi får låta Gud skapa oss, låta Gud vara Gud, låta oss själva vara vad vi är och låta de andra vara vad de är. Ordet låta ligger på mellanläget mellan det passiva och det aktiva. I vårt förhållande till Gud kan vi egentligen bara låta honom hållas. Vi kan inte föreskriva Gud att han skall bete sig på ett visst sätt eller göra någonting. Vi kan bara låta honom älska oss, låta honom hantera oss, låta honom föra oss genom livet.

Det är denna grundhållning som Paulus och hela den kristna traditionen vill hjälpa oss att växa in i. Den är lite svårare i vår tid, eftersom vi är så inriktade på att göra eller bara på passivitet. Antingen skall vi jobba heltid 200% eller så skall vi få bidrag och inte göra någonting. Att låta sig ledas, låta sig älskas ligger liksom mitt emellan. Ändå brukar man i mystiken säga att det är den högsta formen av mänsklig aktivitet att låta sig frälsas och älskas av Gud. Det låter så enkelt. Men det kan ta ett helt långt liv innan vi riktigt kan acceptera att vi vilar tryggt i Guds händer och kan låta honom leda oss genom livet. Det är någonting vi övar in varje gång vi ber, varje gång vi somnar och varje gång vi släpper taget. Varje gång övar vi in dödens slutliga överlåtelse. Någon har sagt att döden därför är det största exemplet på Gud barmhärtiga kärlek. Under hela sitt liv kan en människa kämpa emot. Många människor tycks ta som sin grundkallelse att hela tiden kämpa emot Gud och säga nej till honom.

Men det kommer ett ögonblick när vi måste överlåta oss. Det är det förundransvärda man kan se vid dödsbäddar. Det är ett stort privilegium att få vara med människor vid dödsbädden. Då kan det knutna lösa upp sig. Man blir själv förvånad. Det kan vara människor som under ett helt långt liv tycks ha knutit sig. I själva dödskampen eller dödsöverlåtelsen kan de få en nåd att släppa taget. Men onekligen är det bättre att inte vänta tills sista sekunden. Det är det underbaraste som kan hända oss att få överlåta oss i Guds händer, att släppa taget om oss själva, att inte bara planera, manipulera och kverulera utan låta Gud leda oss. Här arbetar den Helige Ande oförtrutet inom oss genom de utsägliga suckarna, ropen utan ord, för att få oss att ge oss till Gud

Den helige Ignatius av Antiochia (död c:a 107) sade, att Anden är som ett levande vatten inom oss. Hela tiden säger han: ”Kom till Fadern”. Jesus vill slussa oss vidare till Fadern. Hela Treenigheten är i verksamhet i vårt inre. Anden är där för att väcka oss, för att göra oss mer formbara och fogliga. Jesus vill möta oss och leda oss till Fadern. Anden kan använda allt i vårt liv för att tala till oss.

Man brukar berätta en liten anekdot för blivande präster som skall predika mycket. Det kommer fram en man efter predikan och säger att nu skall han omvända sig. Då frågar prästen vad det var han sade som fick mannen att vilja omvända sig. Då svarar mannen att det inte var det prästen sade som påverkade honom utan det var när prästen tog upp sin vita näsduk och snöt sig som han kom att tänka på sin smutsiga själ.

Gud kan använda allting. Vi kanske skall hålla ett högtidstal och säga något vackert, men så kommer vi av oss. Allt kan Gud använda för vårt bästa. Den Helige Ande är fiffigare och slugare än vi tror. Det gäller att få upp ögonen och öronen för det ständiga suset och brusets inom oss, det levande vatten som där forslar fram. Det räcker med bara en liten droppe för att vi skall vakna till, skärpa vår hörsel, öppna våra ögon och se Guds godhet, skönhet och barmhärtighet. Men kan vi själva öva upp det? Jo, det är det vi gör. Det är därför vi åker på reträtter, går i kyrkan och läser Bibeln. Men återigen vill jag peka på att vi ibland inte använder de instrument vi skall: tro, hopp och kärlek. Vi väntar oss vissa erfarenheter. Vi vill

se vissa frukter. Vi vill höra vissa saker. Vi har en förväntan på att det skall vara på ett visst sätt och på hur vår bön skall fungera.

Det är då Gud spelar oss sina spratt genom själens dunkla natt, genom torka, genom allt det som vi inte riktigt vill veta av. Jag kan inte be, säger människan då. Men vi kan inte be på samma sätt som vi kan skriva maskin eller köra bil. Det är en helt annan dimension. I börens verklighet ingår den totala oförmågan hos den gamla naturliga människan.

Det är först när jag börjar inse att bönen mer är att ansluta mig till Sonens tillbedjan av Fadern i mig under Andens ledning som jag börjar förstå. Det är det liturgin lär oss. Nästan all liturgisk bön är riktad till Fadern i Sonen. Vi kryper liksom in i Sonen. Det är därför vi talar om vinstocken, kroppen. Vi deltar i Sonens tillbedjan av Fadern. Den liturgiska bönen är riktad till Fadern genom hans Son Jesus Kristus i Andens kraft. Vi deltar i något som är större än oss själva. Genom tron, hoppet och kärleken får vi insikt i detta. Den döpta människan är som traditionen säger Kristi brud. Hon är så djupt förenad med sin brudgum att hon får använda allt som är hans: hans kärlek, hans förening med Fadern, hans frälsningsmysterium.

I vår individualistiska tid har vi lite svårt att tänka oss in i detta. ”Jag är ju jag, och inte mer än det”. Visst är jag en egen person, men jag blir mer person i gemenskap med en annan person, Kristi person. Du är viktigare än jag. Jag blir egentligen bara jag, eftersom ett du ser på mig. Något liknande ser vi i mänskliga relationer. Mitt jag blir inte större för att jag sitter och beundrar det själv, utan jag finner mitt jag i dialog med ett du. Det är just här vi ser den trinitariska dynamiken. Fadern och Sonen lever i varandra mer än i sig själva. Det är innebörden i det dogmatiska begrepp som kallas *perichoresis*. Vi är sedan moderniteten och upplysningen vana vid att se oss som en sluten enhet i oss själva, en individ, snarare än en person. Vi har ofta fördunklat det klassiska personbegreppet, som alltid är relaterat till andra personer. Individen är då sluten i sig själv, är sig själv nog. Tragiken för många människor är att de tror att de är mer individer än personer.

Det kristna personbegreppet är knutet till treenighetstron. Vi blir personer utifrån vår förening med Kristi person. Vi försöker återspegla det i de medmänskliga relationerna. Paulus kan hjälpa oss att förstå djupet i vår kristna kallelse, att förstå vem vi själva är, den värdighet vi har fått som Guds tempel och hur vi också får förmågan att möta Gud. Människan är, som Augustinus (354-430) säger *capax Dei*. Hon har förmågan att möta Gud och genom nåden blir hon *particeps Dei*, delaktig av Gud. Hon blir ännu mer delaktig genom nåden. Redan på skapelsens plan är människan *capax Dei*. Hon har en förmåga att söka sig fram till honom. Men i kristendomen blir det ännu djupare. Hon blir delaktig av Gud genom nåden. Han bor i henne som i sitt tempel genom dopet, vare sig hon tänker på det eller ej.

I de flesta fall tänker vi inte så mycket på detta. Vi tänker på Gud som någon långt borta, i fjärran. Men egentligen är han närmare oss än vi själva är. Därför är avståndet egentligen detsamma som närhet. Det är fråga om en närvaro på ett annat sätt. Det som vi erfar som Guds frånvaro är ett sakrament, ett tecken på Guds närvaro. Den trinitariska dynamik, som Paulus skissar upp och som sedan helgonen och mystikerna hjälper oss att förstå, är något ytterst praktiskt, vardagligt och konkret. Livet blir helt annorlunda om vi blir medvetna om att vi är ett heligt tempel. Bönen finns redan i mig. Jag behöver bara ansluta mig till den. Guds kärlek pulserar inom mig. Jag har del av den och jag kan ge den vidare. Hoppet leder mig över alla svårigheter, alla bakslag, till evighetens härlighet.

I vardagen måste vi öva upp dessa instrument. Det behöver vi hela tiden göra. Att leva i tro innebär inte bara att bejaka den uppenbarade tro som Bibeln och Kyrkan anförtror oss. Det är en grundförutsättning att göra det. Men att leva i tro innebär, som Teresa av Avila säger, att allt vi tänker, gör och säger som inte sker av tro är synd. Våra vardagliga relationer, vårt sätt att handskas med pengar, vårt sätt att engagera oss i politik skall allt upplysas av tron, så att Guds kärlek blir ledmotivet i allt vad vi gör och med inriktning på evigheten.

Därför tänker jag avsluta med den lilla klassiska liknelsen om de tre teologala dygderna. Hur kan vi föreställa oss dessa dygder? Charles Péguy (1873-1914), den franske författaren, säger att det handlar om tre systrar. Man kan ju heta Charity och Espérance. Man kan ännu inte heta Tro på svenska, men det kanske kommer. På engelska kan man heta Faith. Det är tre systrar som är ute på vandring. De två äldre systrarna, Kärlek och Tro, är inbegripna i ett livligt och intressant samtal. Men deras lillasyster, Hoppet, hoppar framför dem. Hon hoppar och skuttar. Det är lillasyster som leder dem framåt. Vägen framåt, vägen in i evigheten, vägen till målet är det alltid hoppet som leder oss på. Det är så redan för den naturliga människan.

Hoppet är det sista man förlorar. Den som vet att han eller hon skall avrättas följande morgon hoppas ändå in i det sista att det skall komma nåd. De som begår självmord är inte de som håller på att svälta ihjäl i Afrika. De hoppas ändå att något skall hända. Hoppet är djupt inristat i vår mänskliga utrustning. Genom nåden blir det en teologal kraft som för oss djupare och djupare in i Guds eviga härlighet och kärlek. Det ger oss en helt annan syn på tillvaron, på allting. Hoppet fångar liksom in tron och kärleken. Därför är det viktigt att komma ihåg, om vi tycker att kärleken torkar ut eller tron nästan tas ifrån oss, att hoppet kan hjälpa oss att gå vidare.

Många har i onödan hamnat i en troskris, som har fått dem på fall. De har inte sett sambandet mellan tro, hopp och kärlek utan alltför mycket isolerat dem. Om vi provas på ett område t.ex. kärlekens, glömmet vi att vi kan dra nytta av tron och hoppet. Vi kan även se på vår egen personlighet. Ofta har vi vår styrka på ett område. Vi kanske inte är så väldigt kärleksfulla och tycker att kärlek är något svårt, men vi kan ha en stark tro.

Det finns, som Johannes av Korset mycket drastiskt skildrar, en dynamik mellan de tre dygderna. De påverkar varandra. Tron är formad av kärleken och det är en ömsesidighet i samspel. Därför behöver vi inte oro oss om vi tycker att vår tro går på sparlåga eller vi ansätts av tvivel. Då kan ofta hoppets och kärlekens dynamik hjälpa oss. Det är viktigt att se helheten i den teologala dynamik, som den mystiska teologin talar om. Det kan först låta lite abstrakt. Men egentligen hör det till det mest praktiska som finns. Vi måste vara medvetna om att vi har denna instrumentbräda som inte endast hjälper oss i vårt gudsmöte utan även i mötet med de andra.

Vi är ju samma människa i mötet med Gud och med de andra. Om vi ena ögonblicket säger: "O, jag älskar dig Herre" och i nästa ögonblick sticker andra med nålar är det inte så mycket bevänt med kärleken till Gud. Kärleken till Gud och kärleken till nästan är en helhet. Jesus säger själv att kriteriet på att vi älskar Gud är, att vi håller hans bud och att vi älskar vår nästa. Då behöver vi hela den teologala dynamiken och instrumentbrädan för att hålla oss flytande.

Det är något vi rent spontant övar upp i vardagen. Vi hoppas alltid på det bästa. Vi hoppas att vi skall komma hem på kvällen. Rent spontant hoppas vi på det bästa. Vi förväntar oss att våra arbetskamrater skall hålla sig lugna och inte sticka oss med knivar. Vi har ett hopp om att allt skall bli bra, "*All shall be well*", som Julian av Norwich (1342-c:a 1416) säger. Hur kommer

det sig att vi hoppas, då vi vet att det finns så mycket elände i världen? Vi skulle alltid kunna oro oss. Allt kan hända och som människor är vi sårbara. Det kan komma en galning och tända eld på huset där vi är. Men vi har hoppet att det inte skall vara vår sista stund nu. Hoppet reglerar mer än vi tror. I sista hand är det en överlåtelse till Guds försyn. Vi litar på att Gud trots allt håller oss i sin hand. Det gör människor även i de värsta storstadsområden. Människan har en grundkapacitet, en grundförmåga att hoppas. Hon har också kärlek. Det får aldrig förvåna oss att vi ibland möter kärlek från mycket oväntade håll. Människor som vi kanske inte allas skulle förvänta oss något gott från kan plötsligt visa kärlek. Likadant är det med tron. Det finns mer tro än vi tror, även i vårt eget hjärta och i andra människors hjärtan.

Att öva upp dessa tre kapaciteter eller leva vårt liv tillsammans med dessa systrar är det vi skall göra när vi kommer hem från reträtten. Vi skall se att de hjälper oss och att de är den Helige Andes medhjälpare. Anden talar till oss genom sina utsägliga suckar och vi får översätta det till tro, hopp och kärlek. Då kan det inte gå gale. Då kan vi överlåta oss åt Gud. Då kan vi besvara hans kärlek. Då kan vi finna vår väg genom livet.

Det är min önskan till er att ni mer och mer skall förstå hur mycket Anden leder er, hjälper er, tröstar er, förmanar er och använder er. Andens frukter, Andens gåvor finns där hela tiden. Jag har koncentrerat mig på de tre teologala krafterna och dygderna eftersom de är så praktiska, jordnära och är något helt oersätligt i vår väg till Gud. Vi vet det rent spontant, men vi kanske inte har tänkt igenom hur viktiga de är i det kristna livet.

Vi ber till sist att Anden hjälper oss att förstå vår värdighet som sitt tempel och vilka skatter vi där har fått.

Helige Ande, upplys våra ögon. Fyll våra öron med den lovsång som du ständigt nynnade inom oss, den lovsång till Guds oändliga härlighet som skall bli vår eviga existens men som vi får ta ut här i förskott. Tvärs genom allt det vi gör, tänker, känner, lider av får vi leva i ständig tillbedjan och lovsång. Hjälps oss att finna vår glädje i denna vår värdighet och att sprida den i den lilla miljö och krets där vi lever, så att vi blir dina budbärare, din förlängda arm till människor. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.